

RYSZARD A. STEFAŃSKI

PRZESTĘPSTWO KORUPCJI SPORTOWEJ

I. Wprowadzenie

W sporcie ważną rolę odgrywają *fair play*, tolerancja, respekt oraz umiejętność działania w zespole. Wartości te – jak słusznie podnosi się w literaturze – są niszczone przez korupcję, komercjalizację, przemoc i doping, które stanowią zagrożenie, odkąd ludzie zaczęli uprawiać sport. Pierwszy udokumentowany przypadek korupcji w historii sportu miał miejsce w czasie turnieju pięściarskiego na Igrzyskach Olimpijskich w 388 r. p.n.e., kiedy zawodnik Eupolos z Tesalii przekupił dużymi sumami pieniędzy trzech swoich przeciwników, a wśród nich ówczesnego mistrza olimpijskiego w walce na pięści, Phormiona z Halikarnassos. Sport wyczynowy podporządkowany jest zasadom rynku i konkurencji. Stanowi część lukratywnego przemysłu rozrywkowego, którego ciemnymi stronami jest również brak umiaru i uczciwych zasad w dążeniu do jak największych zysków¹. Wskazuje się, że tam, gdzie chodzi o wielkie pieniądze, dochodzi do korupcji. Ułatwiają je nie tylko wysokie sumy, jakimi obraca się w sporcie, a także nieprzejrzyste struktury narodowych i międzynarodowych organizacji sportowych, powiązania osobiste. Źle rozumiana solidarność koleżeńska lub zwykły brak profesjonalizmu u wielu działaczy sportowych stanowi pożywkę dla korupcji. Coraz większą rolę odgrywają nasilające się próby wywierania wpływu na wyniki rozgrywek².

Korupcja w sporcie deformuje morale zawodników, niszcząc wiele pożądaných wartości, cech i postaw niezbędnych dla rozwoju i awansu opartego na osobistych zasobach, utrudniając w perspektywie sprostanie wymaganiom cywilizacyjnym oraz deprecjonując wartość wysiłku, pracy i kompetencji, bezpośrednio wpływa na obniżenie poziomu sportowych osiągnięć, kreuje fikcyjność „teatru” sportu³.

¹ W. Schäuble, *Wstęp*, (w:) *Sport bez korupcji. Podręcznik dobrych praktyk*, (red.) H.-M. Arndt, D. Miebach, wyd. MSWiA, b.r. i m., s. 11.

² S. Schenk, *Korupcja – zagrożenie dla współczesnego sportu i jego podstaw materialnych*, (w:) *Sport bez korupcji...*, s. 21 i 22.

³ B. Karolczak-Biernacka, *Ideaty olimpijskie a korupcja – sport czy biznes*, (w:) *Sport bez korupcji...*, s. 32.

Osiągnięcie efektów w walce z tym zjawiskiem wymaga podjęcia różnorodnych środków, w tym o charakterze penalnym. W zakresie tego ostatniego środka ważne znaczenie ma właściwe zakreślenie ram kryminalizacji patologicznych zachowań w sporcie.

Polska należy do państw, które stosunkowo wcześniej stypizowało przestępstwo korupcji w sporcie. W doktrynie poddawano w wątpliwość, czy jest to właściwa droga, podnosząc, że z punktu widzenia społecznej szkodliwości tego zjawiska nie ma chyba powodu, by państwo musiało ingerować w nie za pomocą prawa karnego, a wystarczają działania przewidziane w przepisach wewnętrznych związków sportowych⁴. Praktyka jednak dowiodła, że jest taka potrzeba i zasadnie twierdzi się, że słusznie powszechnie potępiane zjawiska korupcji w polskim piłkarstwie oraz toczące się w tych sprawach postępowanie karne, nie sprzyja kwestionowaniu egzekwowania z tego tytułu odpowiedzialności karnej⁵.

Kryminalizacji korupcji w sporcie dokonano po raz pierwszy ustawą z dnia 13 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy – kodeks karny oraz niektórych innych ustaw⁶, którą dodano do kodeksu nowe typy przestępstwa w postaci korupcji w sporcie profesjonalnym (art. 296b). Dokonano kryminalizacji przekupstwa biernego w typie podstawowym (art. 296b § 1 k.k.) i uprzywilejowanym ze względu na wypadek mniejszej wagi (art. 296b § 3 k.k.) oraz przekupstwa czynnego jako typu podstawowego (art. 296b § 2 k.k.) i jego uprzywilejowanego w wypadku mniejszej wagi (art. 296b § 3 k.k.). W uzasadnieniu projektu tej ustawy podkreślono, że „Brak możliwości reakcji karnej na patologiczne zjawiska w sporcie profesjonalnym jest powszechnie oceniany jako objaw niedostosowania prawa karnego do nowych przejawów patologii społecznej”⁷.

Istotne zmiany w zakresie tych typów przestępstw wprowadziła ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie⁸, która uchyliła art. 296b k.k. (art. 64), a w ustawie określono przestępstwa sprzedajności w sporcie (art. 46 ust. 1) oraz przekupstwa w sporcie (art. 46 ust. 2), znacznie rekonstruując ich znamiona. Spowodowane to było przede wszystkim dążeniem do wzmocnienia walki z tym zjawiskiem. W uzasadnieniu projektu tej ustawy podniesiono, że „Projektowane nowe typy przestępstw mają na celu przeciwdziałanie uzyskiwaniu korzyści związanych z kryminalizowanymi z mocy wcześniej omówionych przepisów nieuczciwymi zachowaniami, wywierającymi lub co najmniej mogącymi wywrzeć wpływ na rezultat rywalizacji

⁴ L. Gardocki, *Co powinno być przestępstwem*, „Rzeczpospolita” z 31 lipca 2000 r.; tenże, *Naprawdę jesteście trzecią władzą*, Warszawa 2008, s. 125.

⁵ A.J. Szwarc, *Kryminalizacja tzw. korupcji sportowej*, (w:) *Reforma prawa karnego. Propozycje i komentarze. Księga pamiątkowa Prof. B. Kunickiej-Michalskiej*, (red.) J. Jakubowska-Hary, C. Nowak, J. Skupiński, Warszawa 2008, s. 286.

⁶ Dz.U. Nr 111, poz. 1061.

⁷ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy Kodeks karany wykonawczy, ustawy o świadku koronnym, ustawy – Prawo bankowe (druk sejmowy 869), s. 20.

⁸ Dz.U. Nr 127, poz. 857, cyt. dalej jako u.o.s.

sportowej, a także zniechęcenie do podejmowania tego rodzaju nieuczciwych zachowań”⁹.

II. Typy przestępstw korupcji w sporcie

Wart. 46 u.o.s. zostały określone 2 przestępstwa korupcji w sporcie w typie podstawowym: sprzedajność w sporcie (ust. 1), przekupstwo w sporcie (ust. 2) oraz ich typy uprzywilejowane (ust. 3) oraz typy kwalifikowane (ust. 4).

Sprzedajność w sporcie polega na przyjęciu korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub żądaniu takiej korzyści, albo jej obietnicy, w związku z zawodami sportowymi organizowanymi przez polski związek sportowy, lub podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem lub podmiot działający z jego upoważnienia, w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik tych zawodów (art. 46 ust. 1 u.o.s.).

Przekupstwo w sporcie obejmuje udzielenie albo obiecanie udzielenia korzyści majątkowej lub osobistej. W związku z zawodami sportowymi organizowanymi przez polski związek sportowy lub podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem albo podmiot działający z jego upoważnienia, w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik tych zawodów (art. 46 ust. 2 u.o.s.).

Uprzywilejowanymi typami obu tych przestępstw są ich wypadki mniejszej wagi (art. 46 ust. 3 u.o.s.).

Kwalifikowane typy tych przestępstw stanowią czyny opisane wyżej, jeżeli została przyjęta korzyść majątkowa albo jej obietnica znacznej wartości lub taka korzyść, lub jej obietnica została udzielona, albo obiecana (art. 46 ust. 4 u.o.s.).

Sprzedajność i przekupstwo w sporcie zostały określone w tej samej podstawowej jednostce redakcyjnej, a mianowicie w art. 46 u.o.s., co może nasuwać wątpliwości, czy chodzi o dwa odrębne przestępstwa czy jedno w dwóch postaciach. Zasady techniki prawodawczej zdają się przemawiać za drugą koncepcją. Zgodnie z art. 54 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”¹⁰ podstawowa jednostką redakcyjną ustawy jest artykuł. Każdą samodzielną myśl ujmuje się w odrębny artykuł, a jeżeli samodzielną myśl wyraża zespół zdań, dokonuje się podziału artykułu na ustępy, a w kodeksie na paragrafy (§ 55 ust. 1 cyt. rozporządzenia). W literaturze zwraca się uwagę, że podstawowa jednostka redakcyjna powinna prezentować właściwy dla niej temat, którym jest nazwa działania lub stosunku, do którego ma

⁹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o sporcie z dnia 28 sierpnia 2009 r. (druk sejmowy nr 2313), s. 29.

¹⁰ Dz.U. Nr 1000, poz. 908.

zastosowanie zawarta w niej norma¹¹. Odnosząc te zasady do sposobu regulacji korupcji w sporcie, należałoby przyjąć, że w art. 46 § 1 i 2 u.o.s. określono dwie postaci korupcji w sporcie, tj. w ust. 1 – korupcję bierną (sprzedajność), a w ust. 2 – korupcję czynną (przekupstwo). Stanowią one jednolitą całość a zawarte w nich informacje są tematycznie relewantne i powiązane treściowo. Za takim wnioskiem przemawia też sposób konstruowania przepisów typizujących korupcję w sferze publicznej. Przestępstwa korupcji w sektorze publicznym zostały stypizowane w odrębnych podstawowych jednostkach redakcyjnych, a mianowicie sprzedajność osoby pełniącej funkcję publiczną w art. 228 k.k., a przekupstwo takiej osoby – w art. 229 k.k. Podobnie została uregulowana płatna protekcja; bierna w art. 230 k.k., a czynna – w art. 230a k.k.

Jednakże odmienną techniką ustawodawczą posłużono się przy określaniu korupcji wyborczej. W jednym artykule uregulowano zarówno sprzedajność uprawnionego do głosowania (art. 250a § 1 k.k.), jak i jego przekupstwo (art. 250a § 2 k.k.). Taką samą metodą posłużono się przy typizacji korupcji gospodarczej w art. 296a k.k., określając w jego paragrafach sprzedajność osoby, pełniącej funkcję kierowniczą w jednostce organizacyjnej wykonującej działalność gospodarczą lub pozostającą w stosunku pracy, umowy zlecenia lub umowy o dzieło (§ 1) oraz przekupstwo takiej osoby (§ 2). W taki sam sposób była zredagowana sprzedajność sportowa, którą stypizowano art. 296b k.k.), określając w § 1 sprzedajność w sporcie, a § 2 przekupstwo w sporcie.

W doktrynie powszechnie przyjmuje się, że przepisy, które regulują korupcję, w jednym artykule określają typy przestępstw¹². Prezentowany jest też pogląd, że w przepisach tych określono dwie postaci korupcji: przedajność i przekupstwo, z tym, że tak samo określane są przestępstwa korupcji w sektorze publicznym, mimo że określone są w odrębnych podstawowych jednostkach redakcyjnych¹³ albo że są to formy łapownictwa gospodarczego¹⁴.

Odmienne metody konstrukcji przepisów określających sprzedajność i przekupstwo w różnych sferach życia społecznego nie przesądzają o tym, czy są dwa

¹¹ A. Malinowski, *Redagowanie tekstu prawnego. Wybrane wskazania logiczno-językowe*, Warszawa 2008, s. 151.

¹² C. Nowak, *Korupcja w polskim prawie karnym na tle uregulowań międzynarodowych*, Warszawa 2008, s. 394; W. Koziół, (w:) *Kodeks karny. Komentarz do artykułów 222–316*, t. II, (red.) A. Wąsek, R. Zawłocki, Warszawa 2010, s. 439; tenże (w:) *Kodeks karny. Komentarz*, (red.) M. Filar, Warszawa 2010, s. 1107; *Kodeks karny. Komentarz do artykułów 222–316*, op. cit., s. 1329 i 1353; A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 542.

¹³ O. Górniok (w:) O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S.M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz*, t. II, Gdańsk 2005, s. 327, 432, 437; M. Budyn-Kulik (w:) M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2007, s. 487 i 587; M. Szewczyk (w:) A. Barczak-Oplustil, M. Bielski, G. Bogdan, Z. Cwiakalski, P. Kardas, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. II, Warszawa 2008, s. 1133; P. Kardas (w:) A. Barczak-Oplustil, M. Bielski, G. Bogdan, Z. Cwiakalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. III, Warszawa 2008, s. 540 i 576.

¹⁴ A. Marek, *Kodeks karny...*, s. 631.

odrębne typy przestępstwa czy też dwie postaci tego samego przestępstwa. Mając na uwadze przede wszystkim fakt, że odmiany korupcji w sektorze publicznym są tradycyjnie określane w ustawie jako odrębne typy przestępstwa, nie wydaje się, by fakt określenia takich zachowań w innych sferach życia społecznego w jednej podstawowej jednostce redakcyjnej przesądzał o odrzuceniu koncepcji odrębności typów przestępstwa co do sprzedajności i przekupstwa w innych sferach. Dla oceny, czy chodzi o odrębne typy podstawowe przestępstwa czy o ich postaci, decyduje treść materialna uregulowania, a nie sposób zredagowania przepisu określającego te zachowania; sposób opisanie zachowania przestępnego w ustawie ma charakter wtórny. Z tego też powodu należy przyjąć, że w art. 46 u.o.s. zostały określone dwa typy podstawowe: sprzedajność w sporcie (ust. 1) i przekupstwo w sporcie (ust. 2).

Wątpliwości budzi uznanie wypadku mniejszej wagi obu tych przestępstw za przestępstwa uprzywilejowane. Wynika ona z tego, że w doktrynie sporna jest kwestia, czy wypadek mniejszej wagi jest w ogóle takim typem przestępstwa. Przyjmuje się, że wypadek mniejszej wagi jest uprzywilejowanym typem, w tym także łapownictwa¹⁵. Prezentowany jest też pogląd, że nie jest to typ uprzywilejowany, gdyż wypadek mniejszej wagi może być ustalony tylko *in concreto*, nie zaś *in abstracto*, a zatem jest to szczególna postać podstawy łagodniejszego wymiaru kary¹⁶. Ponadto wskazuje się, że przesłanki przyjęcia wypadku mniejszej wagi nie stanowią dodatkowych znamion czynu, niewystępujących w typie podstawowym, do którego jest relacjonowany wypadek mniejszej wagi¹⁷.

Istotnie, w wypadku mniejszej wagi nie występują dodatkowe elementy opisowe czynu, ale zawsze istnieje powiązanie z typem podstawowym, gdzie te elementy występują, a nadto chodzi o czynnik uprzywilejowujący sprawcę¹⁸. Nie bez znaczenie jest też fakt, że wypadek mniejszej wagi posiada odrębne, samoistne zagrożenie¹⁹. Okoliczności te pozwalają na zakwalifikowanie wypadku mniejszej wagi jako przestępstwa uprzywilejowanego.

¹⁵ C. Nowak, *Korupcja...*, s. 394; R.A. Stefański, *Przestępstwo korupcji w sporcie profesjonalnym (art. 296b k.k.)*, Prok. i Pr. 2004, nr 2, s. 60; J. Skorupka, *Typy przestępstw korupcyjnych po noweli kodeksu karnego z 13.08.2003 r.*, (w:) *Nowa kodyfikacja prawa karnego*, t. XV, (red.) L. Bogunia, Wrocław 2004, s. 151; M. Szwarczyk (w:) T. Bojarski, A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger, M. Szwarczyk, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 435, 602 i 603; O. Górniok, R. Zabłocki (w:) O. Górniok, W. Kozielowicz, E. Pływaczewski, B. Kunicka-Michalska, R. Zawłocki, B. Michalski, A. Sakowicz, J. Skorupka, *Kodeks karny...*, t. II, s. 70 i 95; R. Żurowska, *Przestępstwo korupcji w sporcie*, Poznań 2010, s. 136.

¹⁶ A. Barczak-Oplustil (w:) A. Barczak-Oplustil, M. Bielski, G. Bogdan, Z. Cwiąkalski, P. Kardas, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny...*, t. II, s. 982,

¹⁷ P. Kardas (w:) A. Barczak-Oplustil, M. Bielski, G. Bogdan, Z. Cwiąkalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny...*, t. III, s. 567,

¹⁸ W. Wolter, *Uprzywilejowane typy przestępstw*, PiP 1972, nr 1–2, s. 106 i 109.

¹⁹ T. Bojarski, *Odmiany podstawowych typów przestępstw w prawie polskim*, Warszawa 1982, s. 143.

III. Przedmiot ochrony

Zfaktu zamieszczenia omawianego przestępstwa w ustawie o sporcie, a nie w którymś z rozdziałów kodeksu karnego wynika wniosek, że przedmiotem ochrony art. 46 u.o.s. jest szeroko rozumiany sport. Znamiona tego przestępstwa „nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik tych zawodów”, przesądzają, że przepis ten chroni zawody sportowe, które mają odbywać się na zasadzie walki sportowej *fair play*. Przepis ten chroni interesy organizatorów i uczestników zawodów sportowych, w tym dobre imię określonej organizacji sportowej lub klubu, a także interesy kibiców obserwujących walkę sportową, ich subiektywne prawa do odczuwania emocji i przeżyć związanych z przyjemnością oglądania uczciwej walki sportowej²⁰. Słusznie zauważa się w doktrynie, że praktyki korupcyjne w sporcie godzą w pierwszym rzędzie w pożądaną uczciwy charakter sportowego współzawodnictwa, w podstawową w sporcie zasadę *fair play*²¹.

Tak też przedmiot ten wyobrażali sobie twórcy ustawy, skoro w jej uzasadnieniu wskazali, że „Projektowane przepisy karne mają za zadanie chronić dobro prawne w postaci prawidłowego przebiegu rywalizacji sportowej, a w szczególności zasad, na których współzawodnictwo to jest oparte, czyli np. sportowej zasady »fair play«”²². Zresztą ich zamiarem było dodanie do kodeksu karnego rozdziału XXXIIa pt. „Przestępstwa przeciwko zasadom rywalizacji sportowej”, w którym miały znaleźć się te przestępstwa (art. 66 projektu). W projektowanym art. 264b k.k. określono przestępstwa korupcji w sporcie. Jednakże problem lokalizacji tych przepisów wzbudził kontrowersje w toku prac legislacyjnych przede wszystkim dlatego, że oprócz przestępstw o charakterze ściśle korupcyjnym znaleźć się w nim miały: oszukańczy udział w zakładach wzajemnych (proj. art. 264c) i podanie substancji dopingowej (proj. art. 264 f). Wskazywano, że nie ma uzasadnienia dla wprowadzania odrębnego rozdziału obejmującego przepisy określające przestępstwa przeciwko zasadom rywalizacji sportowej, bowiem z jednej strony nie są one dobrem prawnym zasługującym na szeroki zakres ochrony prawnokarnej, skoro projektodawcy nie przewidują penalizacji naruszenia najistotniejszych zasad rywalizacji sportowej, zawartych w regulaminach poszczególnych dyscyplin sportowych. Sugerowano, by przepisy o korupcji sportowej umieścić w rozdziale przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu, skoro korupcja sportowa dotyczy przede wszystkim zawodów mających charakter komercyjny, a gdyby przyjąć, że chodzi o szerszy zakres współzawodnictwa sportowego, to właściwym rozdziałem byłby rozdział obejmujący przestępstwa przeciwko porządkowi publicz-

²⁰ R.A. Stefański, *Przestępstwo korupcji w sporcie...*, s. 61; R. Zawłocki (w:) O. Górniok, W. Kozieliwicz, E. Plywaczewski, B. Kunicka-Michalska, R. Zawłocki, B. Michalski, A. Sakowicz, J. Skorupka, *Kodeks karny...*, t. II, s. 1358; R. Żurowska, *Przestępstwo korupcji...*, s. 73.

²¹ A.J. Szwarz, *Kryminalizacja tzw. korupcji sportowej...*, s. 285.

²² Uzasadnienie rządowego projektu ustawy..., s. 29.

nemu²³. Podkreślano, że zasady rywalizacji sportowej nie są dobrem prawnym, porównywanym z tymi dobrami, które już w kodeksie karnym są chronione przepisami karnymi, nadto nie zawsze czyny związane z korupcją godzą wyłącznie w zasadę rywalizacji sportowej²⁴.

Opowiadano się za włączeniem tych przepisów do ustawy o sporcie ze względu na ich wyłączną specyfikę sportową, co pozwoli na postrzeganie tych przestępstw w ramach tej samej ustawy i ułatwi wykładnię tych przepisów²⁵.

Podważano też zasadność penalizacji, podnosząc, że konieczna jest ostrożność w tworzeniu projektowanych regulacji prawno-karnych kryminalizujących określone zachowania związane ze sportem, przestrzegano przed naiwną wiarą w omnipotencję prawa, w tym wypadku – w omnipotencję reakcji prawno-karnej, a już zwłaszcza przed naiwną wiarą w to, że samo zaostrenie grożącej kary stanie się skutecznym środkiem zwalczania w sporcie korupcji, dopingu czy innych niepożądanych zachowań²⁶.

Przepis korupcji w sporcie lokował w kodeksie karnym jako art. 296b poselski projekt ustawy o sporcie²⁷. Była to propozycja słuszna, gdyż przepisy prawno-karne powinny być umieszczane w kodeksie karnym, a nie w różnych aktach prawnych. Uzasadnione może być zamieszczenie przepisu kryminalizującego określone zachowanie w innej ustawie, ale tylko wówczas, gdy przepis przewidujący odpowiedzialność karną jest nierozdzielnie związany z innymi przepisami, regulującymi daną sferę aktywności. Tak nie jest w zakresie korupcji w sporcie. Ostatecznie zrezygnowano z zamieszczenia proponowanych rozwiązań w kodeksie karnym i zawarto je w rozdziale 10 u.o.s.

Lokalizacja przepisu ma istotne znaczenie dla określenia dobra chronionego, gdyż z reguły wskazuje rodzajowy przedmiot ochrony. Na tle art. 296b k.k. przyjmowano, że indywidualnym przedmiotem ochrony jest prawidłowość obrotu gospodarczego, co było uzasadnione m.in. tym, że przepis ten był zamieszczony w kodeksie karnym w rozdziale XXVI zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu”, a nadto objęciem tym przepisem tylko profesjonalnych zawodów sportowych. Sport profesjonalny, był definiowany w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej²⁸ jako rodzaj sportu wyczerpującego, uprawianego w celach zarobkowych. Organizacja i uczestnictwo we

²³ Uwagi do rządowego projektu ustawy o sporcie. Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2009 r. – BSA 111 – 021 – 143109 przekazane przy piśmie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2009 r. BSA 111 – 021 – 143109, s. 5.

²⁴ Wypowiedź A. Szwarca na posiedzeniu Komisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki /nr 113/ w dniu 7 kwietnia 2010 r. (www.sejm.pl).

²⁵ H. Goik, *Opinia prawna na temat rządowego projektu ustawy o sporcie (druk nr 2313) z dnia 17 listopada 2009 r.*, s. 24.

²⁶ A.J. Szwarc, *Opinia dotycząca projektów ustawy o sporcie projektu rządowego (druk nr 2313) oraz poselskiego (druk nr 2374) z dnia 25 listopada 2009 r.*, s. 8–9.

²⁷ Art. 83 projektu ustawy o sporcie z dnia 14 maja 2009 r. (druk sejmowy nr 2374).

²⁸ Dz.U. z 2001 r., Nr 81, poz. 889.

współzawodnictwie sportowym leżały w gestii podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, co uzasadniało takie określenie przedmiotu ochrony.

Jednocześnie zwracano uwagę, że takie określenie przedmiotu ochrony pomijało indywidualne interesy kibiców, którzy wykładają niekiedy znaczne sumy pieniężne, by obserwować zawody sportowe i emocjonować się uczciwą walką. Przekupstwo organizatorów zawodów lub ich uczestników wypacza ideę sportu jako uczciwą rywalizację, w której wygrywa najlepszy. W związku z tym przyjmowano, że chodzi także o uczciwość sportu profesjonalnego i profesjonalnego współzawodnictwa sportowego, uznając je za dodatkowy przedmiot ochrony²⁹, podnosząc, że zachowania korupcyjne w sporcie w większości wypadków nie są wymierzone przeciwko sportowi profesjonalnemu jako odmianie działalności gospodarczej, tylko przeciwko wynikającym ze sportowych regulacji zasadom uczciwej rywalizacji sportowej³⁰. Zamieszczenie określonego przepisu w danym rozdziale nie musi wcale oznaczać, że jego intytucja przesądza o przedmiocie ochrony każdego z zamieszczonych w nim przepisów. Sąd Najwyższy zajął słuszne stanowisko na gruncie art. 306 k.k.³¹ i art. 300 § 2 k.k.³², iż przepisy te, aczkolwiek zamieszczone w rozdziale XXXVI k.k., dotyczą także działań w nich opisanych, nie związanych z obrotem gospodarczym.

IV. Strona przedmiotowa

1. Przestępstwo sprzedajności

Przestępstwem sprzedajności – jak już wskazywano – jest przyjęciem korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub żądaniu takiej korzyści, albo jej obietnicy, w związku z zawodami sportowymi organizowanymi przez polski związek sportowy, lub podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem, lub podmiot działający z jego upoważnienia, w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik tych zawodów (art. 46 ust. 1 u.o.s.).

1.1. Zawody sportowe

Istotnym znamieniem tego przestępstwa są zawody sportowe. Zawodami sportowymi są imprezy sportowe, podczas których sportowcy uprawiający jedną dyscyplinę sportu rywalizują między sobą o uzyskanie najlepszych wyników³³. Sportem – zgodnie z art. 2 ust. 1 u.o.s. – są zaś wszelkie formy aktywności fizycznej, które

²⁹ R.A. Stefański, *Przestępstwo korupcji w sporcie...*, s. 61–62.

³⁰ E. Żurowska, *Przestępstwo korupcji...*, s. 70–72.

³¹ Uchwała SN z dnia 26 września 2002 r. – I KZP 25/02, OSNKW 2002, Nr 11–12, poz. 94.

³² Uchwała SN z dnia 26 listopada 2003 r. – I KZP 32/03, OSNKW 2004, Nr 1, poz. 3.

³³ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 49, (red.) H. Zgólkowa, Poznań 2004, s. 46.

przez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane wpływają na wypracowanie, lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych, lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach. W art. 46 ust. 1 u.o.s. chodzi o zawody sportowe organizowane przez polski związek sportowy lub podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem, lub podmiot działający z jego upoważnienia. Poza kryminalizacją pozostają zawody organizowane przez inne podmioty, gdyż – jak podkreślono w uzasadnieniu projektu ustawy – „Uprawianie sportu poza systemem współzawodnictwa sportowego organizowanego przez polskie związki sportowe jest wolne i nie podlega reglamentacji prawnej”³⁴. Stwierdzenie to dotyczy zawodów organizowanych w sporcie, w którym nie działa polski związek sportowy.

Działalność sportowa jest prowadzona w szczególności w formie klubu sportowego (art. 3 ust. 1 u.o.s.). Kluby sportowe mogą zaś działać w formie stowarzyszeń lub spółek kapitałowych, tj. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej. Szczególnym rodzajem klubu sportowego jest uczniowski klub sportowy, który działa na zasadach przewidzianych w przepisach ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach³⁵. Członkami uczniowskiego klubu sportowego mogą być w szczególności uczniowie, rodzice i nauczyciele (art. 4 ust. 1 – 3 u.o.s.).

W celu organizowania i prowadzenia współzawodnictwa w danym sporcie może być utworzony polski związek sportowy (art. 7 ust. 1 u.o.s.). Członkiem polskiego związku sportowego może być klub sportowy, związek sportowy oraz inna osoba prawna, której statut, umowa albo akt założycielski przewiduje prowadzenie działalności w danym sporcie. Zgodnie z art. 6 ust. 1 i 2 u.o.s. związek sportowy jest stowarzyszeniem co najmniej 3 klubów sportowych lub związkiem takich stowarzyszeń. Polski związek sportowy odgrywa wiodącą rolę w zakresie organizowania określonego sportu. Może prowadzić działalność w więcej niż jednym sporcie (art. 11 ust. 4 u.o.s.). Klub sportowy będący członkiem polskiego związku sportowego uczestniczy we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek (art. 8 ust. 1 i 2 u.o.s.). Polski związek sportowy ma wyłączne prawo do:

- 1) organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danym sporcie;
- 2) ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek;
- 3) powołania kadry narodowej oraz przygotowania jej do igrzysk olimpijskich, igrzysk paraolimpijskich, igrzysk głuchych, mistrzostw świata lub mistrzostw Europy;

³⁴ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy..., s. 7.

³⁵ Dz.U. z 2001 r., Nr 79, poz. 855 ze zm.

4) reprezentowania tego sportu w międzynarodowych organizacjach sportowych (art. 13 ust. 1 u.o.s.).

Polskimi związkami sportowymi – według komunikatu ministra sportu i turystyki – są; Aeroklub Polski, Liga Oborny Kraju, Polski Związek Akrobatyki Sportowej, Polski Związek Alpinizmu, Polski Związek Badmingtona, Polski Związek Baseballu i Softballu, Polski Związek Biatlonu, Polski Związek Bilardowy, Polski Związek Bokserski, Polski Związek Brydża Sportowego, Polski Związek Curlingu, Polski Związek Gimnastyczny, Polski Związek Golfa, Polski Związek Hokeja na Lodzie, Polski Związek Hokeja na Trawie, Polski Związek Jeździecki, Polski Związek Judo, Polski Związek Ju – Jitsu, Polski Związek Kajakowy, Polski Związek Karate, Polski Związek Karate Fudokan, Polski Związek Karate Tradycyjnego, Polski Związek Kendo, Polski Związek Kickboxingu, Polski Związek Kolarski, Polski Związek Kulturystryki, Fitness i Trójboju Siłowego, Polski Związek Lekkiej Atletyki, Polski Związek Łuczniczy, Polski Związek Łyżwiarstwa Figurowego, Polski Związek Łyżwiarstwa Szybkiego, Polski Związek Motorowodny i Narciarstwa Wodnego, Polski Związek Motorowy, Polski Związek Muaythai, Polski Związek Narciarski, Polski Związek Orientacji Sportowej, Polski Związek Pięcioboju Nowoczesnego, Polski Związek Piłki Nożnej, Polski Związek Piłki Siatkowej.

Szczególnym rodzajem związku jest Polski Komitet Olimpijski, będący związkiem stowarzyszeń zrzeszającym polskie związki sportowe oraz inne osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej lub osoby fizyczne, związane z narodowym ruchem olimpijskim (art. 24 ust. 1 u.o.s.).

W sporcie, w którym współzawodnictwo sportowe jest organizowane w formie rozgrywek ligowych, polski związek sportowy może utworzyć ligę zawodową. W przypadku gdy ponad połowa klubów sportowych biorących udział w rozgrywkach ligowych działa w formie spółek akcyjnych, polski związek sportowy jest obowiązany utworzyć ligę zawodową. W skład ligi zawodowej w grach zespołowych wchodzi wyłącznie kluby sportowe działające jako spółki akcyjne; nie mogą w niej uczestniczyć kluby zorganizowane w formie stowarzyszenia. Liga zawodowa jest zarządzana przez osobę prawną działającą w formie spółki kapitałowej. Zasady funkcjonowania ligi zawodowej są ustalane w umowie zawartej między polskim związkiem sportowym a spółką zarządzającą ligą zawodową (art. 15 ust. 1 – 5 u.o.s.).

Zawodami sportowymi w rozumieniu art. 46 ust. 1 u.o.s. są także te, które są organizowane w ramach rozgrywek ligowych.

Zawody sportowe mogą być organizowane bezpośrednio przez polski związek sportowy albo podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem lub podmiot działający z jego upoważnienia. Podmiotem działającym na podstawie umowy z polskim związkiem sportowym może być osoba lub podmiot gospodarczy, któremu na podstawie umowy zostało przekazane do realizacji zadanie zorganizowania określonych zawodów sportowych. Nie ma zna-

czenie rodzaj umowy, a istotne jest, by jej treścią było zorganizowanie zawodów sportowych.

Do zakresu tych podmiotów ustawa zalicza także podmioty działające z upoważnienia polskiego związku sportowego, tj. te, które na mocy jednostronnego oświadczenia organu polskiego związku sportowego są uprawnione do podejmowania określonych działań w zakresie organizacji zawodów sportowych.

1.2. Korzyść majątkowa i osobista

Istotą korzyści zarówno majątkowej, jak i osobistej jest zdolność do zaspokojenia potrzeb³⁶. Pierwsza dotyczy potrzeb materialnych, a druga – niematerialnych³⁷. Słusznie podnosi się w judykaturze, że „Istotną cechą każdej korzyści jest zdolność do zaspokojenia potrzeb. Rozróżnienie między korzyścią majątkową a osobistą opiera się na kryterium charakteru zaspokojonej potrzeby. Jeżeli jakieś dobro zaspokaja przede wszystkim potrzebę niematerialną, to jest korzyścią osobistą”³⁸. Chodzi o korzyść nienależną³⁹. Nietrafny jest pogląd, że bez znaczenia jest to, czy korzyść jest należna czy nienależna⁴⁰, z tym, że nie jest korzyścią uprawnienie przysługujące danej osobie indywidualnie, a niezwiązane z funkcją⁴¹. Nie zasługuje na aprobatę pogląd kwestionujący takie zawężenie⁴². Rację ma Sąd Najwyższy, twierdząc, że chodzi o „działania, które zmierzają do osiągnięcia nienależnych, niegodziwych korzyści majątkowych, nie zaś takich korzyści majątkowych, które przysługują sprawcy jako słuszny ekwiwalent poniesionych przezeń kosztów lub nakładu pracy”⁴³.

Tego rodzajami korzyściami są nie tylko te, które sprawca osiągnął dla siebie, ale także – zgodnie z definicją zawartą w art. 115 § 4 k.k. – korzyści dla kogo innego, np. dla żony lub innego członka rodziny. „Użyte zatem w art. 120 § 3 (ob. – art. 115 § 4) k.k. określenie „dla kogo innego” – jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy – nie może być rozumiane w ten sposób, że chodzi tu o przyjmującego korzyść majątkową, lecz o inną osobę, powiązaną ze sprawcą udzielającym taką korzyść. Ten ostatni bowiem udzielając lub obiecując udzielić pełniącej funkcję publiczną osobie korzyść majątkową, może działać „w celu”, by powiązana z nim

³⁶ M. Surkont, *Łapownictwo*, Sopot 1999, s. 110–119.

³⁷ Z. Sobolewski, *Łapówka jako korzyść majątkowa lub osobista*, NP 1964, Nr 3, s. 220; M. Surkont, *Łapownictwo...*, s. 112.

³⁸ Wyrok SA w Lublinie z dnia 17 kwietnia 2007 r. – II AKa 81/07, LEX nr 314605.

³⁹ H. Popławski, M. Surkont, *Przestępstwo łapownictwa*, Warszawa 1972, s. 101; A. Spotowski, *Przestępstwa służbowe w nowym kodeksie karnym*, Warszawa 1972, s. 136.

⁴⁰ P. Palka, M. Reut, *Korupcja w nowym Kodeksie karnym*, Kraków 1999, s. 29–30; M. Surkont, *Łapownictwo...*, s. 29–30.

⁴¹ O. Górniok, *O pojęciu korzyści majątkowej w kodeksie karnym (Problemy wybrane)*, PiP 1978, nr 4, s. 115–118.

⁴² C. Nowak, *Korupcja...*, 410.

⁴³ Wyrok SN z dnia 17 maja 1972 r. – III KR 67/72, OSNKW 1972, Nr 10, poz. 15 7 z glosą B. Kuniciej-Michalskiej, PiP 1973, nr 6, s. 181–184.

osoba na skutek odpowiedniego zachowania się przyjmującego korzyść osiągnęła korzyść majątkową”⁴⁴.

1.2.1. Korzyść majątkowa

Na pojęcie korzyści majątkowej składa się dobro, za pomocą którego można zaspokoić potrzebę materialną oraz jego wartość ekonomiczna⁴⁵. Przez korzyść majątkową rozumie się każde przysporzenie majątku albo uniknięcie strat, albo zmniejszenie obciążeń majątku, np. uniknięcie obiektywnie grożącej straty majątkowej, zmniejszenie biernego stanu majątku⁴⁶. Korzyść ta polepsza, choćby przejściowo, sytuację materialną. Zasadnie Sąd Najwyższy wskazał, że „O majątkowym charakterze korzyści decyduje to, że ma ona pewną wartość ekonomiczną, a zatem wielkość takiej korzyści może być wyrażona sumą pieniężną. Natomiast wyrażenie wielkości korzyści majątkowej w konkretnej sumie pieniężnej nie zawsze jest możliwe”⁴⁷.

W doktrynie korzyść tę egzemplifikuje się chęcią zarobku, uzyskaniem lepiej płatnej pracy, odwróceniem grożącej szkody⁴⁸, uzyskaniem posiadania, wartością uzyskaną przez świadczenie usług, czy użyciem cudzej rzeczy⁴⁹, cesją wierzytelności, dopuszczeniem do udziału w zyskach, rezygnacją ze zobowiązań, pokryciem długu, załatwieniem wyższego uposażenia, wyszukaniem mieszkania⁵⁰, bezpłatnym wydaniem przedmiotu w użytkowanie, udzieleniem bezprocentowej pożyczki⁵¹, oferowaniem sprzętu RTV, telefonów komórkowych, samochodów do „testowania”, fundowaniem wycieczek zagranicznych na korzystnych warunkach⁵².

W judykaturze przyjmuje się, że:

- „Korzyścią (...) jest każda bezprawna korzyść majątkowa, jeżeli tylko jej osiągnięcie dla sprawcy lub kogo innego było celem działania sprawcy przestępstwa”⁵³;

⁴⁴ Wyrok SN z dnia 17 stycznia 1973 r. – IV KR 326/72, OSN PG 1973, nr 7, poz. 94.

⁴⁵ Z. Sobolewski, *Łapówka...*, s. 220; H. Popławski, M. Surkont, *Przestępstwo łapownictwa...*, s. 100; P. Palka, M. Reut, *Korupcja...*, s. 30,

⁴⁶ O. Górniok, *O pojęciu...*, s. 110; uchwała SN z dnia 30 stycznia 1980 r. – VII KZP 41/78, OSNKW 1980, Nr 3, poz. 24 z głosem K. Daszkiewicz, NP 1980, Nr 11–12, m. s. 213 i n.; wyrok SA w Łodzi z dnia 30 grudnia 1998 r. – II AKa 240/98, Biuletyn Prokuratury Apelacyjnej w Łodzi 1999, Nr 8, s. 3; A. Marek, *Komentarz do kodeksu karnego. Część ogólna*, Warszawa 1999, s. 302,

⁴⁷ Postanowienie SN z dnia 13 lutego 2008 r. – III KK 369/07, OSNKW 2008, Nr 6, poz. 46.

⁴⁸ S. Śliwiński, *Prawo karne materialne. Część szczególna*, Warszawa 1948, s. 25.

⁴⁹ J. Waszczyński, *O „korzyści majątkowej” w prawie karnym (próba klasyfikacji)*, PiP 1981, nr 1, s. 66–67.

⁵⁰ M. Surkont, *Środki przekupstwa*, Pal. 1971, nr 6, s. 37.

⁵¹ H. Rajman, Głosa do wyroku SN z dnia 16 czerwca 1959 r. – II K 518/58, OSPiKA 1959, Nr 10.

⁵² P. Palka, M. Reut, *Korupcja...*, s. 29.

⁵³ Uchwała SN z dnia 15 lutego 1977 r. – VII KZP 16/76, OSNKW 1977, Nr 4–5, poz. 34 z głosem W. Woltera, PiP 1978, nr 3, s. 183 i n.

- „Korzyścią majątkową (...) jest każde przysporzenie majątku sobie lub innej osobie albo uniknięcie w nim strat, z wyjątkiem jedynie tych wypadków, gdy korzyść taka przysługuje sprawcy, lub innej osobie zgodnie z istniejącym w chwili czynu stosunkiem prawnym”⁵⁴;
- „Korzyścią majątkową jest każde przysporzenie majątku sobie lub innej osobie albo uniknięcie w nim strat. Skoro osiągnięcie korzyści majątkowej wiąże się zarówno ze wzrostem aktywów lub redukcją pasywów majątku, jak i z uniknięciem jego zmniejszenia, to uzyskanie tej korzyści może nastąpić nie tylko przez kradzież (przysporzenie polegające na włączeniu cudzej rzeczy do majątku sprawcy z zapewnieniem możliwości rozporządzania nią jak własną), ale w sposób przybierający najróżniejszą postać, jak choćby przyjęcia niegodziwej zapłaty, uzyskania prawa majątkowego, zwolnienia się z długu, zrzeczenia się roszczenia, uzyskania nieoprocentowanej lub nisko oprocentowanej pożyczki”⁵⁵.

Korzyść ta może przyjąć różne formy. Zasadnie w judykaturze przyjmuje się, że:

- „Pożyczka może być ukrytą łapówką i może stanowić korzyść majątkową, ale pod tym warunkiem, że w takim charakterze i z tą intencją została udzielona i przyjęta”⁵⁶;
- „Darowizna wprawdzie może być również ukrytą formą łapówki i może stanowić korzyść majątkową, ale pod tym warunkiem, że w takim charakterze i z taką intencją została udzielona i przyjęta”⁵⁷;
- „Rzeczywista wartość nabytego przez oskarżonego zegarka była wyższa od ceny przez niego zapłaconej. To ustalenie ma decydujące znaczenie przy ocenie korzyści materialnej, jaką oskarżony przez taką transakcję uzyskał. Okoliczność zaś, że oskarżony uważając tę cenę za niską, chciał do niej dopłacić, należy uznać za zupełnie obojętną dla stopnia zawinienia oskarżonego, skoro ten ostatecznie na nabycie zegarka po cenie poniżej rzeczywistej wartości wyraził zgodę, przez co nastąpiło przyjęcie korzyści w formie ukrytej łapówki, pod pozorem umowy kupna – sprzedaży zegarka. W tych warunkach ustalenie sądu wojewódzkiego, że sposób dokonania przez oskarżonego przestępstwa był „zakamuflowany” i przyjęcie tego za jedną z okoliczności obciążających, było zupełnie trafne. Taki bowiem sposób przyjęcia łapówki,

⁵⁴ Uchwała SN z dnia 30 stycznia 1980 r. – VII KZP 41/78, OSNKW 1980, Nr 3, poz. 24, z głosem W. Daszkiewicza, NP 1980, Nr 11–12, s. 213 i n.; wyrok SN z dnia 16 września 1982 r. – I KR 157/82, OSNPG 1983, Nr 3, poz. 27; wyrok SA w Łodzi z dnia 30 grudnia 1998 r. – II AKa 240/98, Biul PA w Łodzi 1999, Nr 8, s. 3

⁵⁵ Wyrok SN z dnia 16 stycznia 2009 r. – IV KK 269/08, OSNwSK 2009, poz. 173.

⁵⁶ Wyrok SN z dnia 24 kwietnia 1975 r. – II KR 364/74, OSNKW 1975, Nr 8, poz. 111 z uwagami M. Cieślaka, Z. Dody, Przegląd orzecznictwa w zakresie postępowania karnego za rok 1975 i I półrocze 1976), Pal. 1976, Nr 6, s. 39 i n. i W. Daszkiewicza, Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego. (Prawo karne procesowe za rok 1975), PiP 1976, nr 11, s. 112 i n.

⁵⁷ Wyrok SN z dnia 8 listopada 2005 r. – WA 30/05, OSNwSK 2005, poz. 2018.

przedstawiający się na zewnątrz jako legalna transakcja kupna – sprzedaży, utrudnia w znacznej mierze wykrycie przestępstwa i tym samym wskazuje na wyższy stopień niebezpieczeństwa społecznego tego rodzaju przestępstwa”⁵⁸.

1.2.2. Korzyść osobista

Korzyść osobista zaspokaja potrzebę niematerialną. Korzyść osobista jest obliczona głównie na oddziaływanie na uczucia, wzbudzenie wdzięczności lub zadowolenia⁵⁹. Korzyść osobista jest świadczeniem o charakterze niemajątkowym, mającym znaczenie dla przyjmującego, polepszającym jego sytuację, np. awans zawodowy, przyznanie odznaczenia⁶⁰. Może to być przyznanie wysokiego stanowiska państwowego lub wysokiego odznaczenia państwowego⁶¹. Korzyść osobista zasadniczo nie ma wartości materialnej, ale posiada pozytywne znaczenie dla odbiorcy, np. odznaczenie, wyuczenie zawodu, odbycie stosunku płciowego⁶². Ta ostatnia kwestia była kwestionowana w doktrynie. Podnoszono, że nie chodzi o jakiegokolwiek przyjemności estetyczne lub erotyczne, gdyż nie są to faktyczne korzyści⁶³. Opowiadając się na objęciem stosunku płciowego zakresem korzyści osobistej podkreślano, że nie ma podstaw do wyłączenia go z tego pojęcia, prawidłowa wykładnia przemawia za szerokim rozumieniem korzyści osobistej, a nadto działanie takie może skuteczniej oddziaływać na przyjmującego niż zaspokojenie jego chęci zysku⁶⁴. Trafnie Sąd Najwyższy uznał, że „W wypadkach gdy osoba pełniąca funkcję publiczną uzależnia czynność służbową od wyrażenia przez osobę zainteresowaną zgody na nawiązanie z nią stosunków o charakterze erotycznym, traktując tę zgodę jako formę swoistego okupu za wspomniane czynności, a równocześnie same stosunki – jako pewnego rodzaju usługę o charakterze nierządym, należy przyjąć, że sprawca działa w celu osiągnięcia korzyści osobistej”⁶⁵.

⁵⁸ Wyrok SN z dnia 17 marca 1959 r. – IV K 8/59, OSNPG 1959, nr 7, poz. 6.

⁵⁹ P. Palka, M. Reut, *Korupcja...*, s. 32.

⁶⁰ A. Marek, *Kodeks karny...*, s. 312; R.A. Stefański, *Prawo karne materialne. Część szczególna*, Warszawa 2009, s. 339.

⁶¹ K. Daszkiewicz, *Korupcja w świetle przepisów kodeksu karnego z 6 czerwca 1997 r.*, (w:) *Nowa kodyfikacja karna. Kodeks karny. Krótkie komentarze*, z. 15, Warszawa 1998, s. 107.

⁶² J. Kochanowski (w:) *Prawo karne. Część szczególna*, (red.) L. Lernell, A. Krukowski, Warszawa 1969.

⁶³ J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1935, s. 370–371; W. Makowski, *Kodeks karny*, Warszawa 1933, s. 666; L. Peiper, *Komentarz do kodeksu karnego*, Kraków 1936, s. 425; S. Glaser, A. Mogilnicki, *Kodeks karny. Komentarz*, Kraków 1934, s. 667; J. Potępa, *Glosa do wyroku SN z dnia 26 kwietnia 1960 r. – IV K 118/60*, PiP 1961, Nr 8–9, s. 452.

⁶⁴ A. Gubiński, *Glosa od wyroku SN z dnia 26 kwietnia 1960 r. – IV K 118/60*, PiP 1961, nr 8–9, s. 454; O. Chyliński, *Plaina protekcja*, Warszawa 1967, s. 24; E. Popek, *Przestępstwo płatnej protekcji w ustawodawstwie PRL*, Warszawa 1971, s. 77; Z. Sobolewski, *Łapówka...*, s. 225, P. Palka, M. Reut, *Korupcja...*, s. 32.

⁶⁵ Wyrok SN z dnia 10 lipca 1974 r. – I KRN 9/74, OSNPG 1974, Nr 11, poz. 130.

W doktrynie wskazuje się, że korzyść osobista nie ma charakter majątkowego⁶⁶ i ma charakter świadczenia nieprzeliczalnego na pieniądze⁶⁷. Nie wydaje się trafne zawężenie tego rodzaju korzyści do takiej, która nie może być przeliczona na pieniądze, gdyż w zasadzie każde świadczenie o charakterze niematerialnym da się przeliczyć na ekwiwalent pieniężny. Słusznie wskazuje się, że kryterium wartości majątkowej nie powinno być uznane za wyłączone przy odróżnianiu tej korzyści, a każdorazowo należy wyodrębnić charakter korzyści; materialny lub niematerialny, co niekiedy może nie być łatwe. Jeśli zaspokaja ono przede wszystkim potrzebę materialną jest korzyścią majątkową, a jeśli niematerialną – stanowi korzyść osobistą⁶⁸. Korzyść osobista może mieć określoną wartość majątkową lub jej nie mieć, ale zaspokaja potrzebę niematerialną⁶⁹. Nie znajduje uzasadnienia wydzielanie pomocniczego kryterium, jakim jest możliwość wyrażenia korzyści w pieniądzu⁷⁰.

W doktrynie wskazuje się, że korzyść osobista jest świadczeniem o charakterze niemajątkowym, mającym znaczenie dla przyjmującego, polepszającym jego sytuację, status społeczny, umniejszającym troski i obowiązki np. awans zawodowy, udzielenie urlopu, przyznanie odznaczenia⁷¹, obietnica protekcji, pochlebna i korzystna dla kariery wzmianka w prasie⁷², ułatwienie zawarcia wpływowej znajomości, poparcie w uzyskaniu pracy, wyjednanie awansu, odznaczenia, przyjęcie na uczelnię, wyuczenie obcego języka lub zawodu, urlop w atrakcyjnym miejscu lub zaproszenie na pokaz kulturowy⁷³.

1.3. Przyjęcie korzyści

Znamię w postaci przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej jest zrealizowanie w momencie zawładnięcia przez sprawcę korzyścią, umożliwiające mu dalsze dysponowanie nią, a nie ma znaczenia sposób jej wykorzystania⁷⁴. Może sprawca zatrzymać ją dla siebie, jak też przekazać innej osobie albo po prostu wyrzucić lub zniszczyć.

⁶⁶ S. Glaser, A. Mogilnicki, *Kodeks karny...*, s. 1024.

⁶⁷ J. Makarewicz, *Kodeks karny...*, s. 286; S. Śliwiński, *Prawo karne...*, s. 29; I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1989, s. 456

⁶⁸ H. Popławski, M. Surkont, *Przestępstwo łapownictwa...*, s. 104–105; M. Surkont, *Łapownictwo...*, s. 116–117.

⁶⁹ P. Palka, M. Reut, *Korupcja...*, s. 31.

⁷⁰ P. Wiatrowski, *Pojęcie korzyści majątkowej i osobistej w kontekście znamion przestępstwa łapownictwa*, PS 2007, nr 7–8, s. 96 i n.

⁷¹ W. Makowski, *Kodeks karny...*, s. 666; A. Marek, *Komentarz do kodeksu karnego. Część szczególna*, Warszawa 1999, s. 204,

⁷² J. Jamontt, *Prawo karne. Część szczególna*, Łódź 1947, s. 321.

⁷³ P. Palka, M. Reut, *Korupcja...*, s. 31.

⁷⁴ R.A. Stefański, *Przestępstwo korupcji gospodarczej (art. 296a KK)*, Prok. i Pr. 2004, nr 3, s. 52–53.

1.4. Przyjęcie obietnicy korzyści

Przyjęcie obietnicy korzyści majątkowej lub osobistej następuje wówczas, gdy przekupujący przyrzekł udzielenie którejkolwiek z tych korzyści, a przekupywany wyraził gotowość jej przyjęcia. Obietnica oznacza „coś co zostało obiecane, zapewnienie, że coś zostanie zrobione, załatwione”⁷⁵. Obietnicą udzielenia korzyści jest przyrzeczenie, zapewnienie, że zostanie ona przekazana, np. zostaną wręczone pieniądze lub przełane na konto, zostanie dokonana darowizna.⁷⁶ Zasadnie Sąd Najwyższy przyjął, że „Obietnica udzielenia korzyści może być wyrażona w każdy sposób, a więc i gestem, bo przepisy (...) nie ograniczają znamienia czasownikowego ani co do sposobu, ani co do formy uzewnętrznienia zamiaru uczynienia obietnicy. Sąd orzekający ocenia *in concreto*, czy gest wyraził taki zamiar sprawcy i czy jego adresat mógł zrozumieć przekazaną w ten sposób informację jako obietnicę udzielenia korzyści”⁷⁷.

Przyjęcie obietnicy każdej z tych korzyści może łączyć się z obietnicą dla siebie lub innej osoby. Nie znajduje uzasadnienia ograniczenie jej tylko do gotowości przyjęcia przyrzczonego świadczenia dla siebie samego⁷⁸. Obietnica nie musi być złożona w sposób wyraźny, a może być wyrażona w sposób dorozumiany, np. słowem, gestem, jednakże musi z zachowania wynikać co będzie przedmiotem korzyści. Słusznie Sąd Najwyższy zauważył, że „Dla bytu przestępstwa z art. 134 (ob.–art. 229) KK nie jest niezbędne, aby obietnica korzyści majątkowej była ściśle sprecyzowana, lecz może mieć ona charakter ogólnikowy”⁷⁹. Nie znajduje uzasadnienia twierdzenie, że treść obietnicy musi być wyraźna, a nie dorozumiana⁸⁰. Nie wydaje się, by obietnica ta wywarła lub mogła wyrzeć wpływ na czynności osoby przekupywanej. Nietrafnie Sąd Najwyższy uznał, że „Osoba, która dała urzędnikowi jedynie obietnicę wynagrodzenia pieniężnego, chociażby nawet bez zamiaru jej urzeczywistnienia, dopuszcza się przestępstwa (...) jeżeli tylko takie działanie wywarło lub miało wyrzeć wpływ na czynność urzędnika w związku z jego urzędowaniem”⁸¹.

Nie ma znaczenia, czy przekupujący miał zamiar dotrzymać obietnicy⁸². To samo dotyczy wyrażenia gotowości jej przyjęcia; przyjęciem obietnicy złożonej w sposób wyraźny może też być milczenie osoby, do której została skierowana⁸³.

⁷⁵ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 24, (red.) H. Zgólkowa, Poznań 1999, s. 464.

⁷⁶ R.A. Stefański, *Przestępstwo czynnej platnej protekcji (art. 230a k.k.)*, Prok. i Pr. 2004, nr 5, s. 9.

⁷⁷ Wyrok SN z dnia 5 listopada 1997 r. – V KKN 105/97, OSNKW 1998, Nr 1–2, poz. 7 z głosem aprobującą J. Satki, OSP 1998, Nr 6, poz. 117 i uwagami S. Zabłockiego, Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego – Izba Karna, Pal. 1998, nr 1–2, s. 169.

⁷⁸ P. Palka, M. Reut, *Korupcja...*, s. 33.

⁷⁹ Wyrok SN z dnia 12 sierpnia 1953 r. – K 371/53, PiP 1953, nr 11, s. 742.

⁸⁰ M. Surkont, *Łapownictwo...*, s. 120.

⁸¹ Wyrok SN z dnia 25 lutego 1963 r. – IV K 620/62, OSNPG 1963, Nr 5, poz. 75. Tak też H. Popławski, M. Surkont, *Przestępstwo łapownictwa...*, s. 110.

⁸² M. Surkont, *Łapownictwo...*, s. 120.

⁸³ P. Palka, M. Reut, *Korupcja...*, s. 33.

Błędny jest pogląd Sądu Najwyższego, że „Przyjęcie czeku stanowi nie tylko usiłowanie uzyskania korzyści majątkowej, lecz jest równocześnie przyjęciem obietnicy korzyści majątkowej do czasu jego zrealizowania”⁸⁴. Samo przyjęcie czeku, który jest papierem wartościowym stanowi już przyjęcie korzyści.

1.5. *Żądanie korzyści lub jej obietnicy*

Żądanie – zgodnie ze znaczeniem językowym – to „stanowcze domaganie się czegoś, dopominanie się czegoś w sposób kategoriyczny, a wyrazami blisko znacznymi są: upominanie się, dopominanie się, wymaganie, domaganie się”⁸⁵. Żądaniem korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy jest domaganie się przekazania określonej korzyści majątkowej lub spełnienia świadczenia zaspokajającego potrzebę niematerialną sprawcy. Zawarty w art. 46 ust. 1 u.o.s. zwrot „takiej korzyści albo jej obietnicy żąda” umieszczony bezpośrednio po słowach „korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę”, nie pozostawia wątpliwości, że żądanie dotyczy zarówno korzyści majątkowej, jak i osobistej, jak też może być ograniczone do obietnicy, którejś z tych korzyści. Objęcie zakresem tego przepisu także obietnicy udzielenia korzyści w istotnym zakresie rozszerza karalność czynu. Nie można zgodzić się z poglądem, że żądanie korzyści jest w istocie żądaniem obietnicy korzyści, bowiem celem żądającego jest faktycznie przysporzenie korzyści lub świadczenie⁸⁶. Objęcie kryminalizacją żądania korzyści oznacza przesunięcie karalności na etap wcześniejszy, a mianowicie, na żądanie zapewnienia, że sprawca otrzyma określoną korzyść; nie ma znaczenia chęć jej realizacji w przyszłości. Brak wśród znamion tego przestępstwa żądania, skutkowałby kwalifikowaniem tego rodzaju zachowań jako usiłowania popełnienia tego przestępstwa w razie spełnienia przesłanek wskazanych w art. 13 § 1 k.k.⁸⁷.

Znaczenie słowa „żądanie” wskazuje, że inicjatywa przyjęcia korzyści wychodzi od sprawcy sprzedajności. Może być wyrażone w każdy sposób, wyraźny lub dorozumiany, byleby z zachowania sprawcy wynikało, że oczekuje otrzymania korzyści. Trafnie podnosi się w piśmiennictwie, że żądaniem mogą być aluzje, które wywołały u wręczającego przeświadczenie, że sprawca domaga się korzyści⁸⁸.

Nie ma znaczenia zachowanie się osoby, do której było skierowane żądanie; może być pozytywne, jak i negatywne. Tak samo trzeba ocenić czas reakcji na nie, bowiem realizacja żądania pozostaje bez wpływu na przestępność sprzedajności. Odpowiedź może być udzielona natychmiastowa, jak też po pewnym okresie.

⁸⁴ Wyrok SN z dnia 2 grudnia 1962 r. – II K 407/62, RPEiS 1968, Nr 2, s. 333.

⁸⁵ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 50, (red.) H. Zgólkowa, Poznań 2005, s. 262.

⁸⁶ P. Palka, M. Reut, *Korupcja...*, s. 34.

⁸⁷ R.A. Stefański, *Przestępstwo korupcji w sporcie...*, s. 64.

⁸⁸ P. Palka, M. Reut, *Korupcja...*, s. 34.

1.6. Nieuczciwe zachowanie

Ustawa wymaga dla bytu przestępstwa, by korzyść majątkowa lub osobista albo jej obietnica była przyjęta *verba legis* „w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik tych zawodów”. Wymagany jest związek między przyjętą korzyścią majątkową lub osobistą albo jej obietnicą a nieuczciwym zachowaniem mogącym mieć wpływ na wynik zawodów. Wręczenie korzyści lub jej obietnicy następuje w zamian za określone zachowanie osoby je przyjmującej; ma to być, po pierwsze, zachowanie nieuczciwe i po drugie, takie, które może mieć wpływ na wynik zawodów.

Oceny uczciwości zachowania dokonuje się na podstawie regulaminów rządzących organizacją lub uprawianiem danej dyscypliny sportowej oraz powszechnie akceptowanych zasadach etyki⁸⁹. Nieuczciwym zachowaniem jest nie tylko zachowanie naruszające reguły gry, ale także sprzeczne z celem sportowym, np. zachodzi wówczas, gdy zawodnik, nie naruszając regulaminu gry, nie wykorzystuje sytuacji, by pokonać przeciwnika. Sportowe i organizacyjne reguły w danym sporcie określa samodzielnie związek sportowy oraz zapewnia ich przestrzeganie przez prowadzenie i nadzór nad współzawodnictwem sportowym (art. 13 ust. 1 pkt 2 u.o.s.). Uprawnienia te – jak podkreślono w uzasadnieniu projektu ustawy – są ściśle związane z autonomią tego związku w zakresie ustanawiania i egzekwowania norm sportowych, porządkowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych w danym sporcie, co wynika z uznania, że organizowanie i uprawianie sportu jest wolne, również w ramach funkcjonowania polskiego związku sportowego⁹⁰. Nie zawsze naruszenie przepisów regulaminu jest równoznaczne z nieuczciwym zachowaniem. Naruszenie takie może być niezamierzone, przypadkowe i niepodyktowane moralnie nagannymi pobudkami, natomiast naruszenie zasad *fair play*, wyznaczających przecież standard uczciwego zachowania w sporcie jest niewątpliwie zachowaniem nieuczciwym⁹¹.

Wyraz „nieuczciwość” oznacza bowiem „postępowanie niezgodne z obowiązującymi w danej społeczności zasadami prawnymi i etycznymi, wywołane chęcią zdobycia korzyści”⁹². Charakterystyka zachowania jako nieuczciwego wskazuje także kierunek wpływu na wynik zawodów; ma to być w sportach indywidualnych wynik niekorzystny dla biorącego łapówkę, a w sportach drużynowych – dla drużyny, z którą związany jest sprawca. Przyjmujący korzyść nie musi zachować się nieuczciwie; jest ono – jak trafnie zauważa się w literaturze – jedynie potencjalnym ekwiwalentem przyjętej łapówki⁹³. Słusznie w literaturze zawraca

⁸⁹ B. Mik, *Wprowadzenie. Nowela antykorupcyjna z dnia 13 czerwca 2003 r.*, Kraków 2003, s. 177.

⁹⁰ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy..., s. 10–11.

⁹¹ R. Żurowska, *Przestępstwo korupcji...*, s. 134.

⁹² *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 24, (red.) H. Zgółkowska, Poznań 1999, s. 153.

⁹³ R. Zawłocki (w:) O. Górniok, W. Kozielewicz, E. Pływaczewski, B. Kunicka-Michalska, R. Zawłocki, B. Michalski, A. Sakowicz, J. Skorupka, *Kodeks karny...*, t. II, s. 1361; A. Krzywniak, *Sporne problemy*

się uwagę, że zachowanie nieuczciwe może mieścić się w kompetencjach danej osoby. Trafnym przykładem jest wyznaczenie przez trenera, na skutek przyjęcia łapówki, najsłabszego składu drużyny⁹⁴.

Zachowanie to nie musi mieć wpływu na wynik zawodów, ale wystarczające jest, że mogło mieć na niego wpływ, gdyby było zrealizowane; chodzi o możliwość osiągnięcia innego wyniku niż ten, jaki mógłby być uzyskany gdyby osoba przyjmująca łapówkę postępowała uczciwie. W wypadku gdy zachowanie sprawcy wywarło wpływ na wynik zawodów, okoliczność ta ma istotny wpływ na wymiar kary.

Nie jest wymagane zachowanie się przyjmującego łapówkę w sposób, za który otrzymał korzyść, a wystarczające jest, że wziął ją za zachowanie, jakiego od niego wymagał dający. Osoba dająca łapówkę nie działa bezinteresownie, a dąży do uzyskania określonego wyniku zawodów, np. wygrania meczu piłkarskiego. Nieuczciwe zachowanie – w myśl jej wyobrażenia – ma być zdolne do doprowadzenia do pożądanego przez nią wyniku. Nie jest wymagane, by rzeczywiście odbyły się zawody.

Ponadto ustawa uzależnia odpowiedzialność karną od związku przyjętej korzyści z organizacją zawodów sportowych.

2. Przepięstwo przekupstwa

Przepięstwo przekupstwa w sporcie – zgodnie z art. 46 ust. 2 u.o.s. – polega na udzieleniu albo obiecaniu udzielenia korzyści majątkowej lub osobistej w związku z zawodami sportowymi organizowanymi przez polski związek sportowy lub podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem lub podmiot działający z jego upoważnienia, w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik tych zawodów

Jest to – w przenośni – druga strona korupcji w sporcie (rewers) przy założeniu, że sprzedajność jest pierwszą jej stroną (awersem). Różnica tkwi w sposobie zachowania. W wypadku przekupstwa czynność sprawcza polega na udzieleniu albo obiecaniu udzielenia korzyści majątkowej lub osobistej, na aktywności sprawcy.

W art. 46 ust. 2 u.o.s. określenie warunków karalności nastąpiło przez odesłanie do sytuacji przedstawionej w ust. 1 tego przepisu. W ust. 1 opisano znamiona od strony biernej, a w ust. 2 od strony czynnej; przekupstwo jest ściśle powiązane ze sprzedajnością.

Przepięstwo to – podobnie jak przy sprzedajności – zawiera alternatywne znamiona czasownikowe. Zachowanie sprawcze może bowiem polegać na przedstawieniu obietnicy korzyści majątkowej lub osobistej albo na jej udzieleniu.

Udzielenie obietnicy korzyści oznacza złożenie zapewnienia, że zostanie zrealizowana czynność przynosząca korzyść majątkową lub osobistą. W języku

zakresu kryminalizacji korupcji w sporcie profesjonalnym na tle art. 296b kodeksu karnego z 1997 roku, (w:) Nowa kodyfikacja prawa karnego, t. XIX, (red.) L. Bogunia, Wrocław 2006, s. 14.

⁹⁴ R. Żurowska, *Przepięstwo korupcji...*, s. 135.

potocznym udzielenie bowiem oznacza „przyznanie czegoś komuś, użyczenie, danie czegoś komu”⁹⁵. Nie musi być precyzyjnie określona, a wystarczające jest uzewnętrznienie zamiaru jej udzielenia; może być ona wyrażona w każdy sposób, np. gestem⁹⁶.

Znamiona tego przestępstwa są wypełnione również w wypadku, gdy przekupstwo zostało sprowokowane⁹⁷.

V. Typ uprzywilejowany

Typ uprzywilejowany – jak już wskazywano – zachodzi co do obu przestępstw w wypadku mniejszej wagi (art. 46 ust. 3 u.o.s.).

Wypadek mniejszej wagi zachodzi wówczas, gdy zostały zrealizowane wszystkie znamiona przestępstwa typu podstawowego danego czynu zabronionego, jednak ze względu na szczególne okoliczności zachodzi potrzeba łagodniejszego potraktowania sprawcy⁹⁸. W doktrynie wskazuje się, że za wypadek mniejszej wagi przy sprzedajności może mieć miejsce w razie przyjęcia korzyści majątkowej niewielkiej wartości lub gdy przemawia za tym niewielki stopień społecznej szkodliwości⁹⁹, brak realnej możliwości wpłynięcia na wynik zawodów¹⁰⁰, ranga zawodów sportowych oraz fakt, czy doszło do nieuczciwej zmiany wyniku zawodów,¹⁰¹ rozmiar szkody odczutej przez szerokie grono widzów danych zawodów sportowych, którzy mają prawo czuć się oszukanymi przebiegiem nieuczciwych zawodów¹⁰². W piśmiennictwie podważano zasadność uznania za takie okoliczności wpływu na wynik zawodów oraz zmianę wyniku, gdyż nie należą do znamion czynu zabronionego, a zatem mogą mieć jedynie wpływ na wymiar kary¹⁰³.

W judykaturze przyjmuje się, że:

- „Przypadek mniejszej wagi (...) ocenia się nie tyle z punktu widzenia przedmiotowych skutków przestępstwa, ile ze względu na osobę i przestępną wolę sprawcy, przedstawiającego wskutek tego mniejsze lub większe niebezpieczeństwo dla porządku prawnego, przyczem oczywiście i stan jego zdrowia może wywierać wpływ na tę ocenę”¹⁰⁴;

⁹⁵ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 44, (red.) H. Zgólkowa, Poznań 2003, s. 34.

⁹⁶ Wyrok SN z dnia 5 listopada 1997 r. – V KKN 105/97, OSP 1998, Nr 3, poz. 68.

⁹⁷ Wyrok SN z dnia 23 maja 1950 r. – K 1925/49, Legalis, wyrok SN z dnia 10 listopada 1949 – Wa K 1154/49 Przegląd Orzecznictwa Sądu Najwyższego 1950, Nr 7, s. 140.

⁹⁸ R.A. Stefański, *Okoliczności uzasadniające przyjęcie „wypadku mniejszej wagi”*, Prok. i Pr. 1996, nr 12, s. 125.

⁹⁹ J. Wojciechowski, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 1997, s. 403; M. Szwarczyk (w:) T. Bojarski, A. Michalska-Warias, J. Piórkowska-Flieger, M. Szwarczyk, *Kodeks karny...*, s. 435.

¹⁰⁰ R.A. Stefański, *Przestępstwo korupcji w sporcie...*, s. 68.

¹⁰¹ R. Zabłocki (w:) O. Górniok, W. Kozielewicz, E. Pływaczewski, B. Kunicka-Michalska, R. Zawłocki, B. Michalski, A. Sakowicz, J. Skorupka, *Kodeks karny...*, t. II, s. 1369.

¹⁰² R. Żurowska, *Przestępstwo korupcji...*, s. 143.

¹⁰³ Ibidem.

¹⁰⁴ Wyrok SN z dnia 26 marca 1935 r. – III K 159/35, OSN(K) 1935, Nr 11, poz. 472.

- „O uznaniu konkretnego czynu zabronionego za wypadek mniejszej wagi decyduje ocena jego społecznej szkodliwości jako zmniejszonej do stopnia uzasadniającego wymierzenie kary według skali zagrożenia ustawowego, przewidzianego w przepisie wyodrębniającym wypadek mniejszej wagi w kategorii przestępstw określonego typu”¹⁰⁵;
- „Przy ocenie, czy zachodzi wypadek mniejszej wagi w danej sprawie, należy brać pod uwagę przedmiotowo-podmiotowe znamiona czynu, kładąc akcent na te elementy, które są charakterystyczne dla danego rodzaju przestępstw. Wypadek mniejszej wagi jest to bowiem uprzywilejowana postać czynu o znamionach przestępstwa typu podstawowego, charakteryzująca się przewagą łagodzących elementów przedmiotowo-podmiotowych”¹⁰⁶;
- „Kwalifikacja przypadku mniejszej wagi nie wynika jedynie z wartości kwot pieniędzy będących przedmiotem czynności wykonawczych przestępstwa (tu: prób przekupienia urzędników państwowych), ale i z reszty okoliczności, świadczących o stopniu winy sprawcy. Nie jest wypadkiem mniejszej wagi próba przekupstwa urzędnika w ramach groźnego procederu obrotu kradzionymi samochodami ani podobna próba przekupienia policjanta dla zwolnienia od zatrzymania, zresztą kwotą odpowiadającą wielokrotności wynagrodzenia za pracę. Tamowanie wymiaru sprawiedliwości w zasadzie nie jest zdarzeniem mniejszej wagi, tak wielkie ma on znaczenie w życiu społeczeństwa, a przeto i wina sprawcy, który taką próbę podejmuje, jest zwykle znaczna”¹⁰⁷;
- „O uznaniu konkretnego czynu zabronionego za wypadek mniejszej wagi decyduje w istocie ocena stopnia jego społecznej szkodliwości, postrzegana przez pryzmat przesłanek wskazanych w art. 115 § 2 k.k.”¹⁰⁸;
- „Wypadek przestępstwa mniejszej wagi zachodzi wówczas, gdy znamiona przestępstwa, przede wszystkim przedmiotowe, cechują się niewysoką społeczną szkodliwością, zaś jego sprawca nie jest na tyle niebezpieczny dla społeczeństwa, aby stosować w stosunku do niego zwykłą karę przewidzianą za zrealizowane przez niego przestępstwo”¹⁰⁹;
- „Podstawowym kryterium pozwalającym na identyfikację czynu za wypadek mniejszej wagi są występujące w czynie okoliczności zmniejszające zawartość bezprawia. Taka ocena jest możliwa poprzez analizę okoliczności charakteryzujących stronę przedmiotową i podmiotową czynu”¹¹⁰.

Przy ocenie wartości ekonomicznej korzyści majątkowej decydują kryteria obiektywne; nie ma znaczenia subiektywna ocena sprawcy¹¹¹.

¹⁰⁵ Postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2002 r. – V KKN 544/00, OSNKW 2002, Nr 9–10, poz. 73.

¹⁰⁶ Wyrok SN z dnia 9 października 1996 r. – V KKN 79/96, OSNKW 1997, Nr 3–4, poz. 27.

¹⁰⁷ Wyrok SA w Krakowie z dnia 3 grudnia 1998 r. – II AKa 196/98, KZS 1998, Nr 12, poz. 31.

¹⁰⁸ Postanowienie SN z dnia 10 grudnia 2008 r. – II KK 235/08, OSNwSK 2008, poz. 2540.

¹⁰⁹ Wyrok SA w Krakowie z dnia 6 listopada 2008 r. – II AKa 163/08, KZS 2008, Nr 12, poz. 33.

¹¹⁰ Wyrok SA w Lublinie z dnia 17 kwietnia 2007 r. – II AKa 81/07, LEX nr 314605.

¹¹¹ M. Surkont, *Lapownictwo...*, s. 113.

VI. Typ kwalifikowany

Znamieniem tworzącym typ kwalifikowany przestępstwa sprzedajności, jak i przestępstwa przekupstwa jest wartość korzyści majątkowej, która ma być znaczna (art. 46 ust. 4 u.o.s.). Typ ten jest więc ograniczony do wypadków, gdy środkiem sprzedajności lub przekupstwa jest korzyść majątkowa; nie dotyczy korzyści osobistej.

Kodeks karny ani ustawa o sporcie nie definiuje, znacznej korzyści, a w kodeksie jest określone jedynie mienie znacznej wartości, którym jest takie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 200 000 zł. (art. 115 § 5 k.k.). Ze względu na to, że chodzi o wartość majątkową korzyści, a definicja ta dotyczy takiej właśnie cechy, nie ma przeciwwskazań do posłużenia się nią także w tym wypadku. Zatem korzyścią znacznej wartości jest korzyść, której wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 200 000 zł.

VII. Podmiot

Przestępstwa sprzedajności i przekupstwa są przestępstwami powszechnymi (*delicta communia*); sprawcą któregośkolwiek z nich może być każdy. W obu wypadkach ich podmiot został określony zaimkiem osobowym „kto”, obejmującym każdego. *Prima vista* mogłoby się wydawać, że podmiot przestępstwa sprzedajności – co wynika *expressis verbis* z art. 46 ust. 1 *in principio* u.o.s. – został ograniczony do organizatora zawodów sportowych. W przepisie tym jest bowiem mowa o przyjęciu korzyści lub jej obietnicy w związku z zawodami sportowymi organizowanymi przez polski związek sportowy lub podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem lub podmiot działający z jego upoważnienia. Powiązanie przyjęcia korzyści lub jej obietnicy z zawodami sportowymi może być rozumiane jako odnoszące się do osoby związanej z tym zawodami (powiązanie podmiotowe) lub z samymi zawodami (powiązanie przedmiotowe).

Ustawa wprost nie wskazuje zakresu tego powiązania, a w szczególności z art. 46 ust. 1 u.o.s. nie wynika, że ma to być osoba, która organizuje w imieniu polskiego związku sportowego zawody sportowe. Słowo „związek” odnosi się nie do sprawcy przestępstwa, a powiązane jest z organizacją zawodów sportowych, a więc należy do strony przedmiotowej. Taka też była intencja twórców tego przepisu, skoro w uzasadnieniu projektu ustawy podkreślono, że projekt „znacznie poszerza zakres podmiotowy – odnosi się on do wszystkich osób, których nieuczciwe zachowanie może mieć wpływ na wynik rywalizacji”¹¹². Sprawcami mogą być osoby zaangażowane w organizację zawodów, uczestniczące w nich jako zawodnicy, trenerzy, sędziowie, obserwatorzy, a także wchodzące w skład perso-

¹¹² Uzasadnienie rządowego projektu ustawy..., s. 29.

nelu pomocniczego, np. lekarze, masażyści. Chodzi o każdego, kto w jakikolwiek sposób związany jest z organizacją zawodów.

VIII. Strona podmiotowa

Omawiane przestępstwa są przestępstwami umyślnymi (*crimina dolosa*) Mogą być popełnione w formie zamiaru bezpośredniego lub ewentualnego. Wystarczające jest, że sprawca przewiduje, że ofiarowana mu korzyść pozostaje w związku z organizowaniem zawodów sportowych w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik zawodów i na to się godzi. W piśmiennictwie na gruncie art. 296a k.k. przyjmowano, że czynność sprawca „przyjmuje” implikuje wolę otrzymania korzyści, a nie tylko godzenie się na to; przyjęcie jest bowiem czynnością aktywną tylko po stronie dawcy, wymaga, by odbiorca korzyści wykazał wolę jej przyjęcia, która musi być uzewnętrzniona poprzez wyrażenie akceptacji. Może ona przybrać postać zachowania werbalnego gestu lub milczącego przyjęcia, wyrażającego się nieprzeciwstawieniem się ofercie. Akceptacja stanowi wyrażenie gotowości do świadczenia wzajemnego, którym jest nieuczciwe zachowanie mogące mieć wpływ na wynik zawodów¹¹³. Przyjmujący korzyść może jedynie przewidywać i godzić się, że ofiarowana mu korzyść pozostaje w związku z organizowaniem przez niego tych zawodów w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik zawodów. Nie znajduje uzasadnienia normatywnego stwierdzenie, że „sprzedajności w sporcie zawsze towarzyszy zamiar bezpośredni”, które ma chyba oznaczać, że przestępstwo to może być popełnione tylko z zamiarem bezpośrednim. Nie sposób też podzielić poglądu, że do przekupstwa w sporcie może dojść wyłącznie w zamiarze bezpośrednim, gdyż sprawca ma świadomość bezprawności udzielenia korzyści nieznaną uzasadnienia w przepisach regulujących funkcjonowanie danych zawodów sportowych lub w obowiązujących zwyczajach¹¹⁴.

IX. Zbieg przepisów i zbieg przestępstw

Przestępstwa sprzedajności (art. 46 ust. 1 u.o.s.), jak i przekupstwa (art. 56 ust. 2 u.o.s.) mogą być popełnione, pierwsze przez przyjęcie obietnicy korzyści, a następnie jej przyjęcie albo żądanie, a później jej przyjęcie, a drugie – przez obietnicę udzielenia korzyści, która potem może być zrealizowana przez wręczenie korzyści. Obaj sprawcy mogą wypełnić niejedno a więcej znamion czasownikowych. Nie oznacza to, że sprawca dopuszcza się tyle przestępstw, ile

¹¹³ A. Krzywniak, *Sporne problemy...*, s. 17–18.

¹¹⁴ Ibidem, s. 18.

wypełnił znamion. Przestępstwa te są wieloodmianowymi, charakteryzującymi się alternatywnymi czynnościami wykonawczymi. Zrealizowanie więcej niż jednego znamiona czynnościowego traktowane jest jako dopuszczenie się jednego przestępstwa, o ile zachowana jest zwartość czasowa¹¹⁵.

W wypadku gdy udzielającym korzyści jest osoba powołująca się na wpływy w polskim związku sportowym lub podmiocie działającym na podstawie umowy zawartej z tym związkiem, lub podmiocie działającym z jego upoważnienia albo wywołująca przekonanie innej osoby, lub utwierdzająca ją w przekonaniu o istnieniu takich wpływów, podejmuje się pośrednictwa w ustaleniu określonego wyniku zawodów sportowych w zamian za korzyść majątkową lub osobistą, albo jej obietnicę, dochodzi do realnego zbiegu przestępstw określonych w art. 48 § 1 u.o.s. oraz w art. 46 § 2 u.o.s.¹¹⁶. Oba te przestępstwa nie wykluczają się; udzielenie korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy nie wchodzi w zakres znamiona przestępstwa biernej płatnej protekcji w sporcie.

W sytuacji gdy osoba, której udzielono korzyści lub jej obietnicy pełni jednocześnie funkcję publiczną, co może mieć miejsce w wypadku, gdy jest nią osoba dysponująca środkami publicznymi pochodzącymi z dofinansowania sportu przez organy władzy publicznej (rozdział 6 u.o.s.), np. prezes polskiego związku sportowego¹¹⁷, zachowaniem swoim wyczerpuje znamiona przestępstwa z art. 228 k.k. i art. 46 ust. 1 u.o.s., pozostających w zbiegu kumulatywnym¹¹⁸. Jeżeli przekupujący wręcza korzyść takiej osobie, narusza znamiona przestępstw określonych w art. 229 k.k. i art. 46 ust. 2 u.o.s., podlegających kumulatywnej kwalifikacji¹¹⁹.

Nie jest wykluczony również zbieg przepisów art. 296a i art. 46 ust. 1 u.o.s., zwłaszcza w sytuacji, gdy nieuczciwe zachowanie w sporcie jednocześnie wyrządziło znaczną szkodę jednostce prowadzącej działalność gospodarczą, tj. klubowi sportowemu¹²⁰. W wyjątkowych wypadkach może dojść do zbiegu art. 46 ust. 1 u.o.s. i art. 296a oraz art. 228 l k.k. Możliwy jest zbieg art. 46 ust. 1 u.o.s. i art. 296 k.k.¹²¹.

X. Zagrożenie karne

Przestępstwo sprzedajności w sporcie jak i przestępstwo przekupstwa w sporcie zagrożone są taką samą karą, tj. karą pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat (art. 46 ust. 1 i 2 u.o.s.).

¹¹⁵ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2010, s. 287.

¹¹⁶ Wyrok SN z dnia 17 września 1974 r. – IV KR 191/74, OSN PG 1975, nr 2, poz. 22.

¹¹⁷ A. Szwarz, *Karalność korupcji sportowej*, „Sport Wyczynowy” 2007, nr 10–12, s. 10; R. Żurowska, *Przestępstwo korupcji...*, s. 175

¹¹⁸ R. Żurowska, *Przestępstwo korupcji...*, s. 231.

¹¹⁹ Ibidem, s. 233

¹²⁰ Ibidem, s. 234–243.

¹²¹ Ibidem, s. 245.

W wypadku mniejszej wagi tych przestępstw przewidziana jest grzywna, kara ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 (art. 46 ust. 3 u.o.s.).

Przestępstwa w typie kwalifikowanym zagrożone są karą pozbawienia wolności od roku do lat 10 (art. 46 ust. 4 u.o.s.).

Zagrożenia te są identyczne jak w wypadku korupcji w sektorze publicznym (art. 228 § 1, 2 i 5 k.k.). „Argumentem przemawiającym za przyjęciem takiego rozwiązania – jak wskazano w uzasadnieniu projektu ustawy – jest fakt, iż problem korupcji w sporcie jest zjawiskiem o takim samym stopniu społecznej szkodliwości co przestępstwa korupcyjne wśród funkcjonariuszy publicznych czy osób pełniących funkcje publiczne”¹²². W doktrynie poddano w wątpliwość zrównanie tych sankcji, podnosząc, że przestępstwa te nie godzą w działalność instytucji państwowych i samorządu terytorialnego, których ochrona zasługuje na surowsze potraktowanie¹²³.

Ze względu na to, że w wypadku przestępstwa sprzedajności w zakresie przyjęcia korzyści majątkowej lub jej obietnicy, sprawca osiąga korzyść majątkową lub działa w celu osiągnięcia korzyści, uzasadnione może być orzeczenie – na podstawie art. 33 § 2 k.k. – grzywny obok kary pozbawienia wolności.

Ze środków karnych uzasadnione może być orzeczenie:

- zakazu zajmowania określonego stanowiska albo wykonywania określonego zawodu, bowiem sprawcy przyjmujący łapówkę lub jej obietnicę nadużywa przy popełnieniu przestępstwa stanowiska lub wykonywanego zawodu (art. 41 § 1 k.k.), jak też zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej (art. 41 § 2 k.k.);
- przepadku przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa; przedmiotem takim jest korzyść majątkowa będąca łapówką (art. 44 § 1 k.k.);
- podanie wyroku do publicznej wiadomości w określony sposób, jeżeli jest to celowe, w szczególności ze względu na społeczne oddziaływanie skazania (art. 50 k.k.).

W razie odstąpienia od wymierzenia kary, może być orzeczone świadczenie pieniężne na rzecz instytucji, stowarzyszenia, fundacji lub organizacji społecznej, wpisanej do wykazu prowadzonego przez ministra sprawiedliwości, której podstawowym zadaniem lub celem statutowym jest spełnianie świadczeń na określony cel społeczny, bezpośrednio związany z ochroną dobra naruszonego lub zagrożonego przestępstwem, za które skazano sprawcę, z przeznaczeniem na ten cel, np. na rzecz rozwoju sportu. Świadczenie to nie może przekroczyć 20 000 złotych (art. 49 § 1 k.k.).

¹²² Uzasadnienie rządowego projektu ustawy..., s. 29.

¹²³ A.J. Szwarc, *Kryminalizacja deliktów sportowych w kontekście zasad legislacji prawnokarnej*, (w:) *Węzłowe problemy prawa karnego kryminologii i polityki kryminalnej. Księga pamiątkowa ofiarowana prof. A. Markowi*, (red.) V. Konarska-Wrzošek, J. Lachowski, J. Wójcikiewicz, Warszawa 2010, s. 550–551.

XI. Bezkarność przekupstwa

Sprawca przekupstwa w typie podstawowym (art. 42 ust. 2 u.o.s.), uprzywilejowanym (art. 46 ust. 3 u.o.s.), jak i kwalifikowanym (art. 46 ust. 4 u.o.s.) nie podlega karze, jeżeli korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte, a sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział (art. 49 u.o.s.). Są to takie same warunki bezkarności jak są w wypadkach przekupstwa osoby pełniącej funkcję publiczną (art. 229 § 6 k.k.) i przekupstwa gospodarczego (art. 296a § 5 k.k.). Chodzi, podobnie jak w zakresie tych przestępstw, o rozerwanie więzi solidarnościowych dającego i przyjmującego korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę.

Bezkarność warunkowana więc jest:

- przyjęciem korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy,
- zawiadomieniem przez sprawcę o tym fakcie organu powołanego do ścigania przestępstw,
- zawiadomienia tego organu zanim dowiedział się o tym przestępstwie,
- ujawnienie wszystkich istotnych okoliczności przestępstwa.

Z wymogu, by korzyść majątkowa lub osobista albo jej obietnica została przyjęta wynika, że nie korzysta z bezkarności sprawca, który usiłował wręczyć korzyść, lecz nie została ona przyjęta. Warunek ten ma zapobiegać fałszywym oskarżeniom. W art. 49 u.o.s., podobnie jak w art. 229a § 6, art. 230a § 3 i art. 296b § 5 k.k., określając przyjęcie korzyści użyto liczby mnogiej, stwierdzając *verba legis* „korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte”, co sugeruje, że do bezkarności dochodzi wówczas, gdy została przyjęta zarówno korzyść majątkowa, jak i osobista. Sugestię tę wzmacnia zaimek „ich”, który odnosi się do obu rodzajów korzyści. Taka interpretacja tego zwrotu, oparta na wykładni językowej doprowadziłaby do tego, że przepis ten byłby martwy, gdyż niezmiernie rzadko dochodzi do przyjęcia obu rodzajów korzyści. Na gruncie art. 230a § 3 k.k. trafnie przyjmuje się, że ustawodawca popełnił błąd gramatyczny, posługując się słowem „ich” zamiast użyć zaimka „jej” oraz wymagając, by korzyści „zostały przyjęte”¹²⁴ i uważa się, że wystarczy przyjęcie jednej z korzyści albo jej obietnicy¹²⁵. *Ratio legis* art. 49 u.o.s. przemawia za bezkarnością w wypadku przyjęcia korzyści majątkowej i osobistej albo tylko korzyści majątkowej lub tylko korzyści osobistej, a nawet samej obietnicy jednej z tych korzyści.

Kumulatywnym warunkiem bezkarności jest zawiadomienie organu ścigania o fakcie udzielenia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy w warunkach określonych w art. 46 ust. 2 u.o.s. Chodzi o przekazanie organowi ści-

¹²⁴ R.A. Stefański, *Przestępstwo czynnej płatnej protekcji...*, s. 17.

¹²⁵ A. Barczak-Oplustil (w:) A. Barczak-Oplustil, M. Bielski, G. Bogdan, Z. Cwiakalski, P. Kardas, J. Raglewski, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll, *Kodeks karny...*, t. II, s. 993.

gania, tj. organowi uprawnionemu do prowadzenia śledztwa lub dochodzenia, a więc prokuratorowi lub policji (art. 311 § 1 k.p.k.), Straży Granicznej, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego i innym organom przewidzianym w przepisach szczególnych (art. 312 pkt 1 i 2 k.p.k.), np. Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu. Może to nastąpić w dowolnej formie, a więc pisemnie lub ustnie do protokołu, np. przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie (art. 143 § 1 pkt 1 k.p.k.), przesłuchania w charakterze podejrzanego w innej sprawie. Nie odpowiada desygnatom tej czynności przekazanie takich informacji w formie operacyjnej¹²⁶.

Nie ma znaczenia cel, czy motyw, które legły u podstaw złożenia przez sprawcę zawiadomienia o przestępstwie; może ono być złożone dobrowolnie, jak też pod wpływem czynników zewnętrznych¹²⁷. Wprawdzie zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa jest postacią czynnego żalu i łączy się również z określonymi przeżyciami psychicznymi, a więc skruchą i chęcią współpracy z organami ścigania, lecz – jak zauważa się w doktrynie – nie odbiera zawiadomieniu znaczenia prawnego tylko werbalna deklaracja skruchy i instrumentalne podawanie określonych informacji w momencie i w celu skalkulowanym przez oskarżonego¹²⁸. Ustawa nie wymaga, by było ono dokonane spontanicznie. Trudny do zaakceptowania jest pogląd Sądu Najwyższego, wywiedziony na tle tak samo brzmiącego zwrotu w art. 243 k.k. z 1969 r., iż „Zawiadomienie musi być spontaniczne i stanowić wynik swobodnej decyzji sprawcy wolnej od wpływu toczącego się przeciwko niemu postępowania karnego, w przeciwnym bowiem razie zawiadomienie takie przekształca się w przyznanie się, niepociągające skutków przewidzianych w art. 243 k.k.”¹²⁹. Słusznie podniesiono w doktrynie, że jeśli sprawca jest podejrzany o popełnienie innego przestępstwa, to znaczy, że organ ścigania nic nie wie o przestępstwie łapownictwa, a w związku z tym ujawnienie przez sprawcę faktu popełnienia przestępstwa łapownictwa w toku postępowania karnego dotyczącego innego przestępstwa spełnia wymogi omawianego zawiadomienia¹³⁰. Dla spełnienia tego warunku nie ma znaczenia okoliczność, jaka była pierwotna sytuacja procesowa osoby zawiadamiającej, a decydująca jest jej

¹²⁶ P. Palka, *Z problematyki „czynnego żalu” w przestępstwie łapownictwa*, WPP 2004, Nr 3, s. 92; G. Kobuszewski, Z. Bielecki, *Przesłanki wyłączenia lub złagodzenia odpowiedzialności karnej sprawcy przestępstwa korupcji*, (w:) *Zwalczanie przestępczości korupcyjnej w Polsce*, (red.) Z. Bielecki, J. Szafranski, Szczytno 2007, s. 98.

¹²⁷ Wyrok SN z dnia 8 listopada 1974 r. – Rw 522/74, OSNKW 1975, Nr 2, poz. 31 z głosem A. Spotowskiego, NP 1975, Nr 6, s. 914 i n.; R. Zawłocki (w:) O. Górniok, W. Kozielowicz, E. Pływaczewski, B. Kunicka-Michalska, R. Zawłocki, B. Michalski, A. Sakowicz, J. Skorupka, *Kodeks karny...*, t. II, s. 1351; B. Siudzińska-Dawid, *Bezkarność sprawcy przestępstwa łapownictwa czynnego jako instrument walki z korupcją*, WPP 2004, Nr 1, s. 35.

¹²⁸ R.A. Stefański, *Bezkarność sprawcy przestępstwa czynnej korupcji*, (w:) *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci prof. A. Wąska*, Lublin 2005, s. 340.

¹²⁹ Wyrok SN z dnia 22 kwietnia 1971 r. – II KR 213/70, OSNKW 1971, Nr 19, poz. 129.

¹³⁰ A. Spotowski (w:) I. Andrejew, L. Kubicki, J. Waszczyński, *System prawa karnego*, t. IV, *O przestępstwach w szczególności*, cz. II, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1989, s. 588.

inicjatywa¹³¹. Możliwe jest zatem złożenie zawiadomienia w toku postępowania karnego, ale tylko w takim, które nie jest związane pod względem przyczynowo – skutkowym z przestępstwem przekupstwa. Ważne jest, by o fakcie wręczenia korzyści majątkowej lub osobistej albo złożeniu obietnicy, sprawca zawiadomił organ powołany do ścigania przestępstw.

Nie wystarczy jednak samo poinformowanie o popełnieniu tego przestępstwa, ale konieczne jest ujawnienie wszystkich istotnych okoliczności przestępstwa. Chodzi o wszystkie okoliczności przestępstwa, które mają znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. W grę wchodzi nie tylko to, by sprawca podał okoliczności prawdziwe, lecz również by nie zataił żadnych znanych mu faktów¹³². Ujawnienie wszystkich istotnych okoliczności przestępstwa – jak podkreśla się w judykaturze – to przyznanie się do całej przestępczej działalności, a nie tylko do jej fragmentów¹³³. Nie korzysta z bezkarności sprawca, który ujawnił istotne okoliczności popełnienia przestępstwa, lecz zataił wobec organu powołanego do ścigania przestępstw, okoliczności dotyczące współdziałania z innymi sprawcami w popełnieniu przestępstwa.

Bezkarność uzależniona jest od wcześniejszej niewiedzy organu ścigania o tym przestępstwie. Ustawa wymaga, by ujawnienie przestępstwa nastąpiło *verba legis* „zanim organ ten o nim się dowiedział”. Ma to być niewiedza w takim stopniu, że nie zachodzi uzasadnione podejrzenie popełnienia tego przestępstwa, a tym samym brak jest podstaw do wszczęcia postępowania przygotowawczego (art. 303 k.p.k.). Nietrafne jest twierdzenie, że chodzi o całkowity brak wiedzy organu o fakcie tegoż przestępstwa¹³⁴. Warunek ten nie jest spełniony w wypadku, gdy organ ścigania posiadał już wiedzę na ten temat, chociażby ogólną, a sprawca uzupełnił ją szczegółami dotyczącymi okoliczności popełnienia przestępstwa. Chodzi o wiedzę procesową organu ścigania, a nie o posiadane przez niego informacje operacyjne¹³⁵. Zasadnie twierdzi się, że samo rozstrzygnięcie sprawy przez dany organ w zakresie tylko czynności operacyjnych nie powoduje końcowego momentu, po upływie którego późniejsze zawiadomienie organu o fakcie wręczenia łapówki lub jej obietnicy już nie uchyla karalności czynu¹³⁶. Wcześniejsze informacje ze źródeł nieoficjalnych, powodujące tylko przypuszczenie popełnienia przestępstwa nie mogą pozbawiać sprawcy możliwości korzystania z dobrodziejstwa uchylecia karalności czynu, bowiem w przeciwnym wypadku funkcjonowanie przepisu byłoby iluzoryczne, skoro sprawca nie miałby pewności, że organy ścigania nie mają wiedzy o popełnionym przez niego przestęp-

¹³¹ H. Popławski, M. Surkont, *Przestępstwo łapownictwa...*, s. 89.

¹³² Wyrok S.A. w Poznaniu – II AKA 16/02, OSA 2002, nr 9, poz. 69.

¹³³ Wyrok SN z dnia 8 marca 1985 r. – IV KR 41/85, OSNKW 1985, nr 11–12, poz. 88 z głosem M. Surkonta, NP 1986, nr 11–12, s. 138–139.

¹³⁴ J. Kudrelek, *Wybrane aspekty bezkarności sprawcy przestępstwa korupcji*, (w:) *Zwalczanie przestępczości korupcyjnej w Polsce*, (red.) Z. Bielecki, J. Szafranski, Szczytno 2007, s. 84.

¹³⁵ R.A. Stefański, *Przestępstwo korupcji w sporcie...*, s. 69.

¹³⁶ J. Bafia, L. Hochberg, M. Siewierski, *Ustawy karne PRL. Komentarz*, Warszawa 1965, s. 80.

stwie¹³⁷. Słusznie Sąd Najwyższy podniósł, że zwrot „zanim organ ten o nich się dowiedział” należy rozumieć w ten sposób, że jeżeli organowi ścigania nie jest znany fakt przestępstwa, a nie jego okoliczności¹³⁸. Sprawca ma obowiązek podać prawdę już w czasie składania zawiadomienia, a nie dopiero w toku toczącego się postępowania karnego¹³⁹.

Wydawać by się mogło, że dla zastosowania omawianej instytucji istotne znaczenie ma treść oświadczenia zawiadamiającego w momencie jego składania, a późniejsze jego zachowanie nie ma żadnego znaczenia. Przepisy określające bezkarność sprawcy przekupstwa nie zawierają wymogu podtrzymania jego treści w dalszym postępowaniu, co oznacza, że sprawca nie musi podtrzymać swojej pierwotnej relacji. Wniosek taki nie wydaje się słuszny. Zmiana pierwotnej relacji w istocie oznacza, że sprawca wycofał się z niej, a tym samym zatracą ona charakter zawiadomienia¹⁴⁰. Trafnie podkreśla się w literaturze, że celem art. 243 k.k. z 1969 r., a te same racje legły u podstaw przyjęcia bezkarności, jest ułatwienie organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości ich zadań i dlatego składający zawiadomienie powinien współdziałać w wykrywaniu prawdy obiektywnej, a dowodzący obciążające zeznania, uchyla się od tej współpracy i solidaryzuje się ze współuczestnikiem przestępstwa¹⁴¹. Słusznie zatem Sąd Najwyższy uznał, że „Osoba, która w dalszym toku postępowania karnego wycofała się z oświadczenia, złożonego poprzednio z zachowaniem warunków z art. 47 m.k.k., nie korzysta z bezkarności przewidzianej w tym przepisie”¹⁴². Pogląd ten spotkał się z krytyką, iż nie ma uzasadnienia w brzmieniu przepisu i może utrudnić dojście do prawdy materialnej, gdyż sprawca w obawie przed odpowiedzialnością karną może podtrzymywać swoje nieprawdziwe twierdzenia¹⁴³. Podkreśla się, że o możliwości skorzystania z tego przywileju decyduje nie cały tok postępowania karnego, lecz dokładnie sprecyzowany jego odcinek lub chwila przed wszczęciem i żadna późniejsza okoliczność nie może pozbawić *ex post* cechy prawdziwości wypowiedzi¹⁴⁴. Wskazuje się na brak normatywnego uzasadnienia do twierdzenia, że późniejsze odwołanie zawiadomienia przyznania faktu wręczenia łapówki lub zaprzeczenie podanym w nim okolicznościom wyłączało możliwość niepodlegania karze¹⁴⁵. Stanowisko to nie uwzględnia *ratio legis* tego uregulowania, a w procesie interpretacji przepisu nie można ograniczać się tylko do jednej reguły wykładni. Słusznie Sąd

¹³⁷ T. Chrustowski, *Prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne aspekty łapówkarstwa*, Warszawa 1985, s. 119.

¹³⁸ Wyrok SN z dnia 10 stycznia 1974 r. – III KR 344/73, OSPiKA 1974, Nr 6, poz. 134.

¹³⁹ J. Kudrelek, *Wybrane aspekty bezkarności...*, s. 85.

¹⁴⁰ H. Popławski, M. Surkont, *Łapownictwo...*, s. 90.

¹⁴¹ Ibidem, s. 91.

¹⁴² Uchwała składu siedmiu sędziów SN z dnia 14 września 1961 r. – VI KO 35/61, PiP 1962, nr 3, s. 1012, wyrok SN z dnia 21 lipca 1948 r. – K 499/48, PiP 1948, nr 12.

¹⁴³ Zob. glosy H. Rajzmana, OSPiKA 1962, Nr 3, poz. 85, T. Guzkiewiczza, OSPiKA 1962, Nr 3, poz. 85, J. Smoleńskiego, PiP 1962, nr 3 i W. Wolter, NP 1962, Nr 3,

¹⁴⁴ M. Surkont, *Glosa do wyroku SN z dnia 8 marca 1985 r. – IV +KR 41/85*, NP 1986, Nr 7–12, s. 120.

¹⁴⁵ J. Kudrelek, *Wybrane aspekty bezkarności...*, s. 87.

Najwyższy zwrócił uwagę, że „Zarówno w piśmiennictwie, jak i w orzecznictwie wskazuje się, iż prawidłowa wykładnia przepisu nie może ograniczać się do wykładni językowej i nawet, gdyby jej wynik wydawał się jednoznaczny, należy uwzględniać też wykładnię systemową i funkcjonalną dla ostatecznego ustalenia znaczenia danego przepisu, nie można bowiem fetyszyzować wykładni literalnej, a efekty pozostałych wykładni mogą albo potwierdzić rezultat wykładni językowej, albo podważać ten wynik i nakazywać przyjęcie innego rozumienia owego przepisu”¹⁴⁶.

STRESZCZENIE

Przedmiotem artykułu są przestępstwa sprzedajności i przekupstwa w sporcie, stypizowane w art. 46 ust. 1–4 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie. Autor omawia znamiona tych przestępstw, odwołując się do procesu legislacyjnego oraz wypowiedzi doktryny i judykatury dotyczących nieobowiązującego art. 296b k.k., przewidującego odpowiedzialność za tego rodzaju zachowania w sporcie. Analizie został podany przedmiot ochrony tych przestępstw, pojęcie zawodów sportowych, korzyść majątkowa i osobista, nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik tych zawodów, podmiot tych przestępstw, strona podmiotowa, zbieg przepisów, zagrożenie karne, w tym środki karne, które ewentualnie mogą być orzeczone oraz przesłanki bezkarności sprawcy przekupstwa w sporcie.

SUMMARY

The article deals with the crime of venality and bribery in sport defined in Article 46 item 1–4 of the Act on Sport of 25 June 2010. Discussing the features of these crimes, the author presents the legislative process and quotes statements of the doctrine and court decisions referring to the invalid Article 269b of the criminal code that provided for liability for this kind of activities in sport. The analyzed matters are the following: protection object of these crimes, the concept of sports competitions, material profit and personal gain, dishonest behavior that can influence the results of sports competitions, perpetrator of the crime, aspect of the offence as to the doer, concurrence of legal rules, threat of punishment including means of punishment that can possibly be ruled and premises of impunity for bribery in sport.

¹⁴⁶ Postanowienie SN z dnia 4 marca 2010 r. – V KK 230/09. Biul. PK 1020, Nr 3, poz. 1.2.14.